

L LUC

CULTURA I IDEES

884/5

Setembre - Març 2014

5€

ESGLÉSIA I PAÍS
PAPA FRANCESC

ENTREVISTA
CRISTÒFOL SOLER

DOSSIER
EDUCACIÓ AVUI
I AQUÍ!

EL SISTEMA ESCOLAR
DE LES ILLES BALEARS

PATRIMONI
DEL CAMP AL TELER.
LES FÀBRriques
DE TEIXITS: UNA
LECTURA EN CLAU
FEMENINA

ESPAI DE CULTURA
EL LABERINT ÀRAB

CARTES A JOSEP PLA
DES DE MENORCA,
DE MIQUEL ÀNGEL
MARIA

L'Escolania de Blauets de Lluc és una de les més antigues del món. Des de la seva oficialització, el 1531, milers d'infants han estudiat, cantant, rigut, plorat i enyorat al cor de Mallorca, al Santuari de Lluc. Milers d'històries individuals que aquest documental vol plasmar en aquesta aventura col·lectiva que, 500 anys després, continua viva. Una aventura que es reflexa en les veus dels infants, però també en la mirada, en els comentaris, en el quefer diari i en les opinions de persones relacionades amb l'Escolania.

Una coproducció d'IRU, IB3 TELEVISIÓ i FORLAGET KLEMATIS, amb el suport del SANTUARI DE LLUC, i la col·laboració de l'ASSOCIACIÓ D'ANTICS BLAUETS i l'ASSOCIACIÓ DE PARES I MARES DE L'ESCOLANIA DE LLUC.

Idea, Guió i Direcció PERE MUÑOZ Realització i Muntatge KIKE BOLADO Producció delegada IB3 BEATRIZ AVELLANEDA i JOSEP BARRERA

Agraïments especials: JAUME FERRER, SEBASTIÀ SUREDA, LLORENC CIBRE, RAFAEL RIERA, ANDREU RIERA

Un homenatge als blauets

Duració: 55 min

© IRU Gestió Producció

Un homenatge als blauets, els que hi són i que hi han estat, en agraïment a la seva contribució a la història de Mallorca

Edita i distribueix: IRU Gestió Producció S.L. 902 500 000

Una coproducció
IRU gestió i producció
IB3 Televisió i Forlaget Klematis

ESCOLANIA DE LLUC 500 ANYS D'HISTÒRIA

EL COR DE MALLORCA

ESCOLANIA DE LLUC
500 ANYS D'HISTÒRIA

ESCOLANIA
DE LLUC
500 ANYS D'HISTÒRIA

EL COR DE MALLORCA

DVD

SANTUARI DE LLUC

Aquest número 884/5 de la revista Lluc ha estat publicat gràcies a la col·laboració desinteressada de totes les persones que hi participen: articulistes, consell de redacció, dissenyadora i correctora lingüística. A tots ells, moltes gràcies.

A més, hi han col·laborat mitjançant el sistema de *crowdfunding*:

Coeditors empresa/institució:
Arxiu de Lluc
Missioners dels Sagrats Cors

Coeditors benefactors:
Francesca Armengol Coll
Damià Pons i Pons

Col·laborador:
Biblioteca de Lluc

Si voleu col·laborar-hi per tal que sigui possible el proper número de *Lluc*, adreçau-vos a info@lucusespais.com

Edició
Lucus, SL

Director
Pere Fullana

Consell redacció
Josep Amengual
Pep Barceló
Nicolau Dolç
Rafel Durán
Martí Martorell
Maria Muntaner
Pere Muñoz
Damià Pons
Pere Antoni Pons
Pere Joan Pons
Andreu Ramis
Maribel Ripoll
Vicenç Rosselló Verger
Gabriel Seguí Trobat
Margalida Tur

Correcció lingüística
Caterina Canyelles

Disseny i maquetació
Júlia Dot

Redacció, administració i publicitat
Lucus, SL
Plaça dels Peregrins, 20
07340 Lluc - Escorca
Illes Balears
info@lucusespais.com

Impressió
Taller gràfic Ramon

ISSN: 0211-092X

Dipòsit legal
PM 276-1958

Els articles publicats a *Lluc* expressen solament l'opinió dels autors

SUMARI

5. ESSLÉSIA I PAÍS
PAPA FRANCESC
Tomeu Estelrich

8. ENTREVISTA
CRISTÒFOL SOLER
Pere Antoni Pons

21. EDUCACIÓ AVUI I AQUÍ!!
EL SISTEMA ESCOLAR DE LES ILLES BALEARS, UN MODEL SINGULAR I ESPECIAL
Martí X. March Cerdà

UN GOVERN QUE TÉ POR DE L'EDUCACIÓ
Tonina Siquier Crespi

LA LLENGUA CATALANA: ENTRE L'EXPANSIÓ I LA MINORITZACIÓ
Joan Melià

L'EDUCACIÓ I LA SENSATESA
Damià Pons

45. PATRIMONI
DEL CAMP AL TELER. LES FÀBRQUES DE TEIXITS: UNA LECTURA EN CLAU FEMENINA
Catalina Martorell Fullana

47. ESPAI DE CULTURA
EL LABERINT ÀRAB
Josep Gomila Puigserver

CARTES A JOSEP PLA DES DE MENORCA, DE MIQUEL ÀNGEL MARIA
Damià Pons

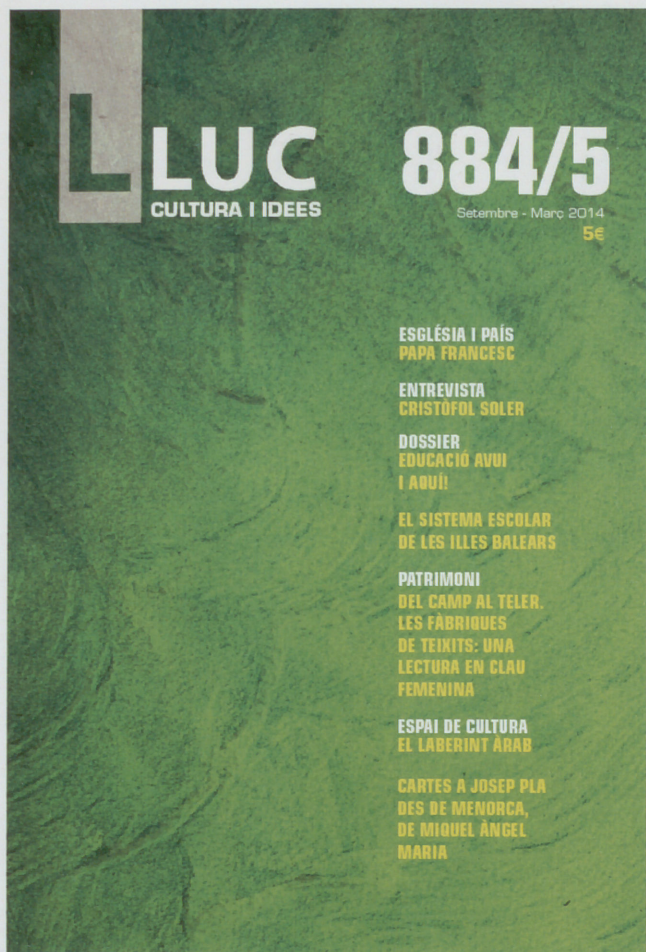
MOSSÈN GUILLEM PUIGSERVER MUNAR: ENTRE RAMON LLULL I ANTONI GAUDÍ
Pere Fullana Puigserver

MOO PAK, UN EXERCICI DE LUCIDESA AMBULANT
Pere Antoni Pons

LLUM, FOTOGRAFIA, RECORDS
Martí Martorell

60. MOSTRADOR

PODEM I VOLEM

El principals moviments socials i polítics que hem vist créixer durant els últims temps a les Illes Balears tenen un color semblant i s'encaminen clarament a resistir contra el poder uniformitzador de l'Estat i a crear escenaris nous. El canvi es percep com a possible a partir de les grans convocatòries i manifestacions cíviques dels darrers temps, precisament perquè han estat les més nombroses mai vistes a les Illes.

A aquesta capacitat extraordinària de mobilització a casa nostra hi cal sumar la indignació nacional, que no s'ha de confondre totalment amb la dels 'indignados', que, en el nostre cas, té un aire també nou que ha permès respirar a molts als quals els començava a faltar l'alè. La vaga a educació i la suma dels col·lectius cívics actius en la defensa de causes diverses també constitueix un fet insòlit i esperançador.

Algunes coses estan canviant en l'ànima de la societat illenca, sense fer massa soroll, sense radicalismes, en part provocada per l'actitud prepotent i xulesca de l'actual Govern de les Illes Balears, però també perquè el canvi és necessari i la convicció que podem i volem que es doni definitivament. Aquesta transformació s'ha de produir des d'abaix i ha de culminar en una reforma radical del sistema polític creat pels arquitectes de la Transició.

Rebem l'aire fresc del Principat de Catalunya. Observam encuriosits i expectants tot el procés sobiranista i ja imaginam com serà el futur mapa d'Europa en poc temps. Aquesta mirada de simpatia ens porta a molts a pensar com serà el nostre país si el procés segueix el full de ruta programat. Passi el que passi en les relacions de Catalunya, Espanya i Europa, allò que ens hauríem de plantejar a les Illes Balears és que no volem continuar ocupant aquest nínxol colonitzat i menyspreat per l'Estat.

Madrid cobeja el guany que aportam a l'Estat, però mai no ha valorat ni la nostra paraula ni les nostres emocions. Aportam molt, però valem poc, perquè el nostre pes demogràfic beneficia sempre l'Estat i esdevé el nostre principal handicap en el moment de negociar i de dialogar, si és que alguna vegada ens hi han convidat, a fer-ho d'una forma sincera i en igualtat de condicions.

Perquè valem, volem i podem forçar el pas dels poders actuals a anar a un ritme diferent, una velocitat que ens permeti aspirar a ocupar el lloc que ens pertoca en aquest mapa. Com a ciutadans del segle XXI, amb una majoria d'illencs que ha crescut en un clima plural i cosmopolita, tenim la sensació que el món en general ens entén i ens admira, tot sense saber que precisament els que es comporten pitjor amb la nostra comunitat són aquells que no ens estimen pel que som sinó pel que aportam.

Aquest és precisament el nostre drama. Per ventura no acabam d'entendre que després dels gestos experimentats durant els tres darrers anys hauríem de passar als fets i imaginar una estratègia política i ciutadana que no ens posi en mans d'uns nous colonitzadors, sinó que ens lideri gent d'aquí, amb el cor i l'ànima ben centrada i arrelada aquí.

PAPA FRANCESC

Tomeu Estelrich

Qui hagués dit, deu mesos ençà, que la imatge que teníem del papat i del 'mundillo' vaticà pogués canviar tan dràsticament en tan poc temps?! Evidentment, l'artífex d'aquest canvi ha estat, i continua essent, el papa Francesc. Un home carismàtic, populista i popular (com a bon argentí). Un home que ens ha embadalit amb els seus signes de senzillesa i amb els seus missatges d'alegria. Un home que ha captivat els mitjans, i que en menys de nou mesos no sols ha aconseguit el nomenament com a persona de l'any a la revista *Time* (fet no gaire insòlit posat que, al cap i a la fi, representa l'*estatus quo* del primer món), sinó també a la revista *The Advocate* (fet totalment sorprenent, posat que la revista està dirigida al col·lectiu gai, lesbià, bisexual i transexual). Un home que ha demostrat importar-li poc incomodar els sempre queixosos ultraconservadors i els mai complaguts rics. En aquest sentit, un home, en definitiva, resolt a generar un nou dinamisme en l'Església que en alguns mitjans ja han comparat a un huracà.

EL PAPA S'HA CONVERTIT EN SÍMBOL D'OBERTURA, DE SENZILLESA I DE TRANSFORMACIÓ

Ara bé, què podem dir de tot això? Com cal reaccionar davant aquest canvi insòlit de rumb? Com hem de digerir totes aquestes novetats?

Permeteu-me que respongui aquestes preguntes amb una crítica, una preocupació i una reflexió.

La crítica és contra la tendència, tan estesa dins el món catòlic, a reverenciar de manera exagerada (quasi idolàtrica) la figura del Papa. Aquesta tendència, a la qual els mitjans de comunicació no són aliens, s'ha exagerat, i, fins i tot, s'ha estès a grups que fins al moment no eren donats a tal excés, amb el Papa Francesc: rar és el dia en què no se senti un comentari sobre la seva decisió de residir a Santa Marta, la normalitat del cotxe que utilitza per desplaçar-se o les seves ja famoses sabates negres. El Papa s'ha convertit en símbol d'obertura, de senzillesa i de transformació, però també en objecte de veneració d'una cultura que no té desitjos de canvi. I si el primer aspecte és bo, el segon no ho és, ja que tendeix a esdevenir *fetixisme*. Per fetixisme entenc aquella actitud que emfatitza tant un objecte o persona que arriba a convertir-la en un obstacle per al desenvolupament de la pròpia personalitat: fetitxe és el floc de cabells que ens recorda la mare, però que no ens deixa acceptar plenament la seva mort. Fetitxe és aquella imatge idealitzada del que és sexual i que no ens permet abraçar la imperfecció de la realitat del sexe. I fetixista, en el cas concret al qual ens referim, és aquella actitud que remarca tant les qualitats del Papa que fa que el seu missatge es quedi en la idealitat de la paraula i que no generi cap mena de canvi en l'oient. En aquest sentit crec que són encertats els comentaris de González Faus

quan demana als catòlics moderació en les seves mostres de fervor papal, temperància en els seus desigs de novetats, i realisme en el que es demana. Al cap i a la fi, hem de recordar que l'objectiu del Papat és encoratjar el canvi d'actituds personals en els creients i no el de reforçar-hi les tendències idolàtriques. El fetixisme catòlic vers el Papa és un aspecte que s'ha de reformar tant o més que la cúria romana.

En segon lloc, em preocupa el que alguns vaticanistes han assenyalat com «la tendència populista del Papa Francesc». Amb aquest terme volen descriure un mode de govern, de fortes arrels llatinoamericanes, que té com a principal característica la d'establir una línia directa de comunicació i actuació entre el dirigent polític i les bases dirigides, obviant els òrgans intermedis de govern. Tal forma d'exercir el poder té com a principals avantatges el de l'eficàcia i –si el dirigent és un bon orador– el de guanyar-se visceralment les masses, però com a principals desavantatges, el de tendir a fer promeses que no es poden complir i el de donar més importància al to del discurs que al contingut del missatge. A propòsit d'aquest darrer aspecte, és molt il·luminadora la frase que la revista *Times* utilitza per descriure els sis primers mesos de govern del Papa: «en menys d'un any... no ha canviat les paraules, però ha canviat la música». I és precisament aquest canvi de «musicalitat» el que més em preocupa i sorprèn.

Em sorprèn perquè molts de mitjans de comunicació se'n fan ressò, però pràcticament cap no el critica, i em preocupa perquè aquesta tendència pot acabar en no res, és a dir, en promeses i en paraules buides que al final se les enduu el vent... I és que, si bé és veritat que necessitàvem amb urgència un canvi de to en els discursos vaticans sobre determinats temes d'ordre moral i eclesial – com ara els de l'homosexualitat, el paper eclesial de les dones, i la recepció dels sagraments per als divorciats tornats a casar (per només parlar d'aquells temes sobre els quals el Papa Francesc ha fet més incidència)– més urgent, i cristià, em pareix canviar d'una vegada per sempre la lletra dels documents que possibilita i empara els discursos distorsionats sobre aquests temes.

Molta gent viu angoixada per mor del que es diu en aquest documents. Uns documents que, si jutja pel que diu el Papa, o bé estan doctrinalment equivocats, o bé no expressen correctament els continguts al qual es refereixen.

Papa Francisco

Segui el cas que sigui, no seria millor corregir aquests documents definitivament, fent-los dir, en to i en contingut, el que realment volen que diguin? No és precisament aquesta la tasca de la Congregació per a la Doctrina de la Fe? No és claredat i veritat el que al cap i a la fi vol l'Església? És més, si no aprofitam ara per reflexionar i canviar els errors doctrinals i/o formals de documents passats..., què farem quan els temps canviïn i ja no siguin propicis per al canvi? Què passarà quan «els amants de la lletra» tornin a governar?

Finalment vull compartir una reflexió que m'ha sorgit després d'observar l'estil pastoral del Papa Francesc en els darrers mesos. Per contextualitzar-la, però, he de confessar, que Bergoglio, abans de ser Papa, no era ni sant de la meua devoció ni, per descomptat, un dels meus cardenals favorits per succeir Benet XVI. Tenia massa prejudicis contra ell –causats fonamentalment per les tensions i divisions que generà dins la província jesuítica Argentina quan deixà de ser provincial– i pensava que el moment actual necessitava un Papa més intel·lectual, més immers en la cultura actual i amb més pedigrí teològic.

Plaça Sant Pere

Però aquest darrers mesos m'han fet veure que estava completament equivocat. M'han fet veure que el moment actual necessita un Papa com Francesc: que parla a la gent, que toca els malats i que prega pels morts que creuen la frontera il·legalment. Un Papa que predica l'Evangelí, que sap demanar perdó, que prioritza els pobres, i que vol reforma. Aquest canvi de tarannà papal, a més, m'han fet pensar en el model d'Església que tenim, i en el que crec que ens convindria. En concret m'ha fet pensar en tres aspectes. En primer lloc, m'ha fet veure que l'Església és una institució que va néixer com un moviment, i que, com a tal, com més institucional torna, més enfora es fa dels seus orígens.

Evidentment sé que la troca de la història no es pot desfer així com així i que no és possible començar de zero. Sé que l'Església és, i serà, una institució, però, a la llum del que ha aconseguit el Papa en sis mesos, per què no subratllar que el seu «to» i «musicalitat» no és el d'una institució convencional, sinó el d'un moviment: independent, lliure i obert a la excepció? L'Església, per molta institució que sia, no té necessitat de funcionar com una

transnacional, el tribunal suprem de justícia o el registre de patents.

SI NO APROFITEM ARA PER REFLEXIONAR I CANVIAR ELS ERRORS DOCTRINALS I/O FORMALS DE DOCUMENTS PASSATS... QUÈ FAREM QUAN ELS TEMPS CANVIÏN

En segon lloc, m'ha fet recordar que l'Església és una institució eminentment pastoral, i que com més doctrinal es torna, més enfora es fa de la intuïció originària que la generà. Evidentment, sobre aquest punt, tampoc no podem perdre d'esment la història. L'Església, com a institució que és, genera inevitablement doctrina, però per què no recordar que el «to» i la «musicalitat» de la doctrina que va ensenyar el seu fundador fou narrativa, aproximada i amb forma de paràbola? Qui som nosaltres per canviar aquesta tendència? Per què hem fet de l'Església una burocràcia controladora? Què ens impedeix tornar a les arrels?

Finalment, m'ha fet prendre consciència que l'Església és una institució que té com a centre la «vida», i no, com durant molts de segles s'ha mantingut, el concepte «d'essència», «perfecció» o «ordre».

EL MOMENT ACTUAL NECESSITA UN PAPA COM FRANCESC: QUE PARLA A LA GENT, QUE TOCA ELS MALATS I QUE PREGA PELS MORTS QUE CREUEN LA FRONTERA IL·LEGALMENT

L'Església va sorgir per proclamar i celebrar la vida, no per constrènyer-la. I la vida, si alguna cosa té, és que és fugissera i difícil de categoritzar. Per això, els Evangelis, quan parlen de moralitat, no en fan una teoria d'abast universal, sinó particular.

L'únic que es pot universalitzar en els Evangelis són les benaurances, i aquestes no estan pensades per jutjar sinó per orientar. Per què no podem continuar amb aquesta tradició? Per què no ens aturam definitivament de pretendre ser la consciència moral d'Occident (si, a més, sabem que aquest model ni és realista, ni possible, ni saludable), i assumim un rol més modest? Per què no ens alliberem del model «directiu i judicial», tan apreciat durant la cristiandat medieval, i assumim el de «sanador reconciliador», tan encoratjat pels Evangelis i que el papa Francesc encarna tan bé?

CRISTÒFOL SOLER

Pere Antoni Pons

Cristòfol Soler

“ En Bauzà i en Delgado eren el mateix ”

Cristòfol Soler (Inca, 1956) és una de les figures més particulars del panorama polític balear dels darrers trenta anys. Després d'haver-se iniciat en la política dins les files de la UCD, va ser Conseller d'Economia i Hisenda al primer govern de Gabriel Cañellas (1983-1987). Només tenia vint-i-sis anys: el conseller més jove de la història. Del 1991 al 1995, Soler va ser el president del Parlament de les Illes Balears. I, quan Cañellas hagué de dimitir per l'escàndol de corrupció del Cas Túnel de Sóller, va convertir-se en president del Govern de les Illes Balears. Va ser-ho entre el 21 de juny de 1995 i el 28 de maig de 1996, quan va ser defenestrat pel seu mateix partit. Ocupà el càrrec durant onze mesos i vint-i-quatre dies, només: el president més breu de la història. Durant els darrers anys, Soler s'ha mostrat molt crític amb l'actual Partit Popular i el president José Ramón Bauzá. La conversa següent va tenir lloc al bar Mercantil d'Inca, el seu poble natal, i va durar tres hores i mitja. L'expresident, a qui es nota molt còmode en la seva situació de retirat de la política i d'observador singular de l'actualitat, va parlar sense embuts, tot repassant la seva complicada trajectòria i donant l'opinió sobre diversos temes que marquen el dia a dia.

Com era la vostra família? De què feien feina els vostres padrins i pares?

Tant mon pare com ma mare eren originaris de Sa Pobla. Els meus padrins varen instal·lar-se a Inca, amb mon pare, devers el 1945. El meu padrí tenia, a Inca, l'Hostal de Can Amer, situat davant l'església de Santa Maria la Major, i aviat el va ampliar fins a convertir-lo, també, en una fàbrica d'embotits. Mon pare feia feina al Banc de Bilbao, però quan el padrí es va retirar del negoci, ell i un germà seu en varen prendre les regnes. La meva infantesa va estar molt relacionada amb l'hostal i amb la matança, que és el nom que en aquella època rebien les fàbriques d'embotits. Record, a l'hostal, l'anar i venir dels pagesos. I els representants de la península, sobretot de Catalunya, que venien per fer negocis amb el padrí. Això era entre setmana. Els caps de setmana solíem anar a Sa Pobla, a estar amb el padrí matern, que era pagès i que des del principi havia estat molt implicat en la Cooperativa de Sa Pobla.

El negoci familiar d'Inca va prosperar ràpid i bé, i encara continua, no és vera?

Sí, sí, sí. De fet, el meu germà i les meves filles hi segueixen involucrats, encara que tenim la fàbrica a Consell, ara. Hi fan feina una quinzena de persones.

Si hagués de definir la família, diria que era una petita família burgesa que va prosperar gràcies a l'esforç. El meu padrí Tòfol –jo faig el nom pel pare de mon pare– havia fet feina a les mines de Sineu.

Quin record familiar hi havia de la Guerra civil?

Hi havia tendències ideològiques contrastades dins la família. El padrí matern havia estat d'idees republicanes. I la família de mon pare era molt religiosa, amb un fill capellà, cosa que –vulguis o no– marcava molt.

Des de ben jove, deguéreu haver de fer feina al negoci familiar.

Sí. Cada estiu, des dels deu anys. I feia feina del que fos: desfer carn, carregar, anar a repartir amb un camió, de mosso de xofer... Quan era adolescent, anava els dissabtes a despatxar a la botiga. A casa, sempre hem tengut clar que, si tens un negoci, ho has de saber fer tot, que no per ser el fill de l'amo ja has d'entrar directament a l'oficina. El dia que vaig fer set anys, el meu padrí em va posar una ganiveta a la mà i em va dir: "Au, mata aquest porc". I el mateix a Sa Pobla: quan hi era, anava a ajudar el padrí a la marjal. Aquesta és la formació que em donaren.

Hi havia llibres, música, cultura, a ca vostra?

De llibres, n'hi havia. Els meus padrins de part de pare pogueren donar carrera a tots els fills. El germà major era mestre; el segon, capellà; mon pare era pèrit mercantil i estava al Banc de Bilbao; i el més jove feia feina al negoci familiar. (Mon pare s'hi va incorporar quan el negoci va començar a prendre molta volada.) Tenir un capellà a la família també feia més fàcil aconseguir llibres. A casa, sobretot hi havia novel·les històriques, llibres religiosos...

Hi havia un pòsit regionalista a la vostra família?

Entre les famílies dels meus companys –fabricants de sabates, directors de bancs...–, molts abandonaven el català i es passaven al castellà. Potser per les arrels pageses, o pel que fos, mai no passà pel cap dels meus pares i dels meus padrins canviar de llengua. Mai. A més, el padrí patern, que va morir quan jo tenia tretze anys, tenia molta relació amb representants de Catalunya, i per tant per aquella part tocàvem amb les mans que hi havia un vincle. El meu oncle capellà, a més, llegia i sabia escriure en català. No podem oblidar que, a Mallorca, l'església va ajudar a mantenir la llengua.

A MALLORCA, L'ESGLÉSIA VA AJUDAR A MANTENIR LA LLENGUA

Quin record teniu de l'educació que rebéreu?

De petit, vaig estudiar a Santo Tomàs d'Aquino i el 1971 vaig anar a l'Institut d'Inca, l'actual Berenguer d'Anoia. La diferència va ser important entre l'escola i l'institut. Ja hi havia corredisses i agitació, al principi dels setanta... El tema de la llengua ja es tractava d'una altra manera. Record que un dia va venir en Francesc de Borja Moll i, mig amagats en una aula, ens va fer una xerrada sobre el tema de la llengua.

Teníeu cap vocació clara, de jove?

A partir dels 14 anys, vaig desenvolupar una gran passió per la lectura. Llegia llibres de tota classe, sobretot d'història. I em va passar pel cap d'estudiar Filosofia i Lletres. Mon pare va dir, però, que el millor era que estudiàs per manescal, que així seria útil per a l'empresa. Jo ho vaig veure bé, fins que vaig començar a cercar pel meu compte i em vaig engrescar amb el tema de l'economia d'empresa. Vaig veure que hi havia una Facultat dels jesuïtes a Alacant, l'Escola Superior de Ciències Empresarials. Era privada, i això vol dir que el títol que et donaven no era oficial si no el convalidaves a la Universitat Pontifícia de Comillas, a Madrid. Dubtava, per tant, entre estudiar per a manescal o bé Economia. Vaig enviar sol·licituds a dues universitats –la d'Alacant i una de Lleó– i vaig dir-me que la primera que contestàs seria la que triaria. Per sort, va ser la Universitat d'Alacant. A mon pare també li anà bé

Universitat d'Alacant

que estudiàs Economia d'Empresa, encara que ell creia que el negoci s'aprenia, no estudiant, sinó vivint-lo cada dia.

Passàreu quatre o cinc anys a Alacant, idò.

Cinc. Me n'hi vaig anar el 1975, l'any de la mort de Franco, i encara que pugui parèixer que no, Alacant va ser un escenari molt mogut, en aquells anys. Era una ciutat molt esquerranosa. La Universitat dels jesuïtes era, a més, molt avançada. A segon de carrera, estudiàvem sociologia política, una matèria que no s'impartia a les universitats públiques. La majoria d'estudiants eren fills d'empresaris, clar, però així com els seus pares tenien simpaties pel règim o s'hi mostraven conformes, ells ja no. A més, vèiem el que passava. Jo vaig veure els grisos entrar a cavall dins un aula i repartir branca tant als al·lots com a les al·lotes.

I el professorat, com era?

Era bo. Destacava en Josep Maria Tortosa, un sociòleg valencià important, que més endavant es ficà al PSPV. Els professors jesuïtes solien ser joves, i havien passat pels EUA. Venien amb uns esquemes nous i diferents dels dels jesuïtes espanyols. També hi havia assignatures en anglès, i ens arribaven diaris de fora.

Com vàreu reaccionar quan sabéreu que en Franco era mort?

Es veia a venir...

Sí, però què sentíreu?

A Alacant, va haver-hi una mica de moguda. Tot d'una tancaren la Universitat. Pensa que, tot i que la Universitat estava als afores de la ciutat, grups d'extrema dreta s'hi acostaven i ens amenaçaven...

No m'heu contestat. Què sentíreu?

Home, amb l'educació que estàvem rebent, la majoria vàrem pensar que s'estava obrint un camí... També hi havia dubtes. En Tortosa ja ens va avisar que no es podria fer tot el que s'aspirava a fer perquè la política de blocs de la Guerra Freda ho condicionava tot. Si llegies la premsa nord-americana, et quedava clar que el Govern americà voldria pilotar el procés. Ara: érem conscients que l'única sortida era la democràcia. Quin tipus de democràcia, però? La gent era partidària d'instaurar una república, no un rei...

I vós?

Jo també! Veia que era més lògic. Després, sí, he estat una mica juancarlista, per com s'ha fet la Transició, però bé...

Ideològicament, com éreu?

Jo em movia dins els ambients d'Unió Democràtica del País Valencià, el partit que anava amb en Ruiz Jiménez, democrata cristià. Per família, pels jesuïtes, jo em movia amb una gent i en uns esquemes democratacristians o socialcristians. Acabàrem tots a la UCD. Per això, en tornar d'Alacant, vaig entrar en contacte amb la UDIB, la Unió Democràtica de les Illes Balears. Quan vaig acabar els estudis, vaig traslladar la meva fitxa d'afiliat d'UCD d'Alacant cap a Inca. M'hi vaig afiliar devers el 1979.

Ara reprendrem la cosa política. Primer, rematem els estudis. També vàreu estudiar Dret.

Quan faltaven dos anys de carrera, vaig conèixer la que és la meva dona, que estudiava Dret. Jo em vaig matricular de Dret a Mallorca i ella em passava els apunts. Encara feia Empresarials, quan vaig començar Dret. Era una matèria que m'agradava. Me la vaig treure sense anar a classe, estudiant pel meu compte. Només vaig anar a les classes de n'Andreu Ferret, perquè la meva dona em va insistir que l'havia d'escoltar, a ell.

Unión de Centro Democrático

Com va anar l'experiència dins UCD a les Illes Balears?

Bé, jo vaig arribar quan la cosa ja començava a desfer-se. Mon pare estava afiliat i jo anava amb ell a les reunions. Cap al final, em varen demanar si volia ser el Secretari de la UCD d'Inca, però jo ho veia tot molt desfet i vaig dir que no. I això és que, a Inca, la UCD governava.

Vos va desanimar aquella desfeta?

No. Jo era jove i no em preocupava. A més, jo sempre he pensat que, per estar en política, el que has de fer és tenir una ideologia, un esquema fort i clar de pensaments, i saber el que vols fer. UCD, en aquest sentit, va complir un paper fonamental durant la Transició. Ara bé: no era un partit convencional. Hi havia liberals, democratacristians, conservadors del tipus Fraga... Dins UCD, jo sempre hi vaig tenir un conflicte amb els liberals. Per a mi, els liberals estan a la dreta dels democratacristians. I, si m'apures, et diré que estava més a prop dels socialdemocrates que dels liberals.

El liberalisme mai no vos ha fet el pes, eh?

Jo havia tengut una formació, a la universitat mateixa, social-cristiana. No he estat mai d'acord a deixar fer al mercat. Sempre he cregut que era necessària una certa regulació per part de l'Estat. Qui crea l'estat del benestar a Europa?

La socialdemocràcia i la democràcia cristiana.

Exacte. Els liberals no, són els que la boicotegen. Preferesc els conservadors, que no tenen manies d'una certa intervenció de l'Estat, abans que els liberals.

Estam parlant des d'un punt de vista només econòmic?

I de concepció de la societat. Això de regular el mínim, que no hi hagi una xarxa davall per ajudar els que cauen, que és el que volen els liberals... Això ho tenc claríssim, que no és bo.

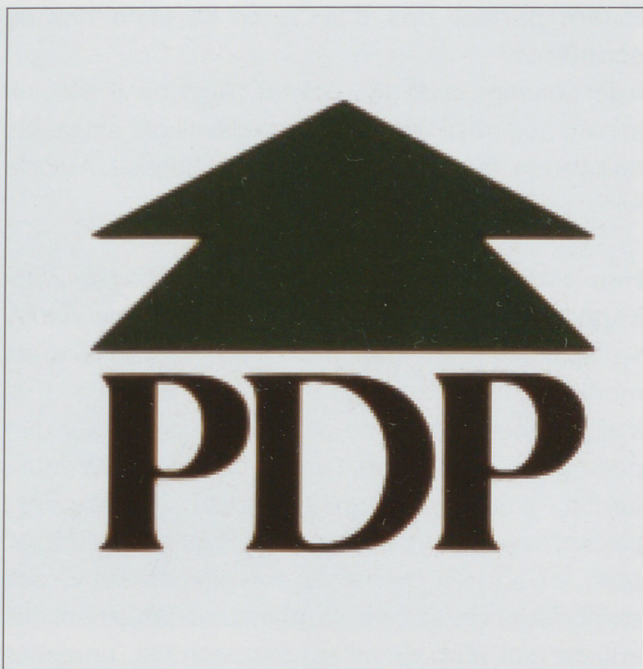
Heu dit que la UCD va tenir un paper molt important en la Transició. En què va consistir?

Va aglutinar gent des del centre fins a la dreta moderada, deixant defora la dreta extrema. I va ser una força capaç de dialogar amb el PSOE per pactar una Constitució. I va ser capaç d'entendre's, també, amb les minories catalana i basca. Ara podem pensar el que vulguem sobre la Constitució, però en aquells moments era gairebé l'únic que es podia aprovar. I es va treure raonablement bé, encara que amb defectes: per exemple, un excés de bipartidisme. En tot cas, la UCD va tenir molt de mèrit. Ara, era una coalició conjuntural, contra natura gairebé, i quan l'Estat va estar bastit, es va desfer ràpidament.

Després de la desfeta d'UCD, com quedau?

Em vaig concentrar en l'empresa familiar. A la vegada, però, en Jeroni Albertí va començar a fer moviments per crear alguna cosa a partir de les restes de la UCD. En Pere Morey, un dels que constituïren Unió Mallorquina, em va convidar a una reunió d'una quinzena de persones a l'ajuntament de Campanet, on se'ns va explicar aquell nou projecte. S'hi va parlar de regionalisme però, com que no vaig veure una ideologia clara, i a més veia que els liberals tenien molt de pes –va ser el grup que va predominar sempre, dins UM–, els vaig dir que m'ho pensaria.

La política m'agradava molt, i tenia ganes de no desenganxar-me'n. Al cap d'un parell de dies, em va telefonar un amic de mon pare que havia estat a la UDIB, Unió Democràtica de les Illes Balears, un partit creat per en Joan Casals, de Menorca, en Jaume Ensenyat Julià, de Sóller, i en Miquel Fiol, de Montuiri, influïts per n'Eusebio Riera, que s'havia mogut en l'entorn dels cursets de cristiandat, el tercer sector de l'Església... Bé, ells em varen dir que venia n'Óscar Alzaga a Mallorca i que podíem anar a dinar amb ell. Jo el coneixia, perquè n'Alzaga havia estat a la UCD. Era el líder del Partit Demòcrata Popular.

Partit Demòcrata Popular

I com va anar la reunió?

N'Alzaga ens va explicar que volia reunir tota la gent del sector d'en Ruiz Giménez, i els sectors democratacristians, i gent que havia estat a la UCD. I res, ens va demanar la col·laboració i nosaltres li diguérem que podia comptar-hi. Decidírem posar en marxa el PDP, el Partit Democràtic Popular, a les Illes Balears. Era l'estiu del 1982. Començàrem a contactar amb gent afí. Férem la gestora. I, com que jo era jove i tenia formació, em proposaren de posar-me al capdavant. A més, tots ells estaven escaldats: s'havien enduit la castanya de la UDIB, on tots hi havien perdut doblers –encara en pagaven els préstecs; hi havia un temps que, en política, s'hi perdien doblers... En fi, posàrem en marxa un partit.

I com es fa, això?

Idò cada dissabte, cotxe. Vas poble a poble, mires quina gent hi ha, contactes amb aquells amb qui pots tenir afinitats... Aleshores hi havia una gran inquietud per la política, una il·lusió. També hi havia gent disposada a fer la passa, no com ara. Si tu demostraves ser seriós, podies engrescar gent amb cara i ulls. En Miquel Fiol era molt conegut dins la Part Forana de Mallorca. Tot i haver estat un regidor pont entre el franquisme i la democràcia, s'havia mogut dins entorns oberts i dins ambients culturals. Entre tots dos, en un any, vàrem fer seixanta mil quilòmetres. Constituïrem una vintena d'associacions locals. Per a les

eleccions autonòmiques del 1983, teníem el partit que s'aguantava amb quatre agulles, però ja estava embastat. Férem la presentació oficial durant la campanya de les legislatives. Va ser al Palace Atenea, era l'octubre del 82 i jo vaig fer la meua primera intervenció explicant el projecte en públic. Alguns em varen criticar la presentació. La vaig fer en mallorquí –en català, com vulguis– i a certs sectors els va incomodar. Per què no has xerrat també en castellà?, em deien. M'hauria semblat absurd...

D'on venia aquesta fidelitat a l'idioma?

Així com d'en Miquel Fiol havia rebut formació democratacristiana, en Jaume Ensenyat em va fer prendre consciència del tema lingüístic. Ell ho tenia molt clar, tot això. També en Joan Casals va ser important, en la meua formació. Era un intel·lectual, havia estat al contuberni de Munic, i havia estat exiliat amb en Fèlix Pons Marquès, de qui conservava tots els escrits: sobre el principi de subsidiarietat, sobre federalisme... Allò va completar la meua formació.

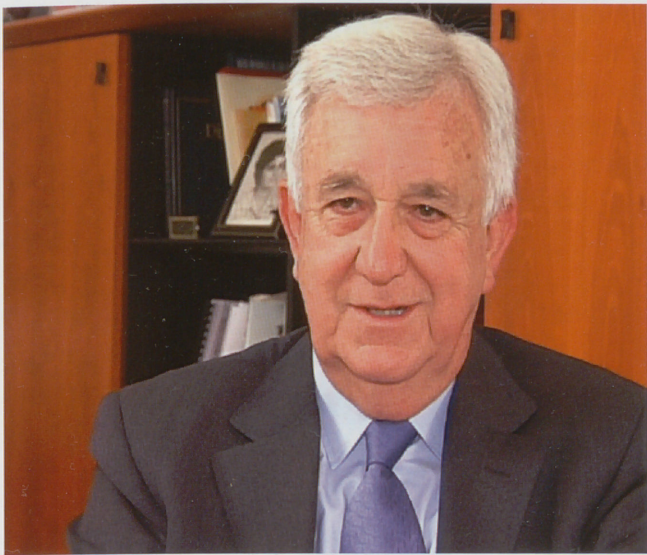
Quin tipus de gent formava part del PDP a Mallorca?

Gent d'UCD moderada, els que no eren liberals liberals, els que s'havien mogut més en els ambients democratacristians.

PER ESTAR EN POLÍTICA HAN DE TENIR IDEOLOGIA

Parlem de les eleccions autonòmiques de 1983. El PDP, del qual formàveu part a nivell d'estructura estatal, hi va concórrer formant part d'una coalició on també hi havia Aliança Popular i Unió Liberal.

Sí. N'Óscar Alzaga em va telefonar i em va dir que aniríem en coalició amb AP i UL. Recorda que el 82 el PSOE havia tret 202 escons a les eleccions generals. Per tant, el centre dreta s'havia d'unificar. N'Alzaga em va dir que havia d'anar a parlar amb un tal Gabriel Cañellas. Jo no sabia qui era. El vaig cridar i quedàrem per veure'ns. Ell tenia el despatx dins la cuina d'una casa situada a la plaça de Cort. Li vaig dir que els del PDP ens posàvem a la seva disposició i ell em va demanar ajuda amb el programa electoral.

Gabriel Cañellas

Va haver-hi feeling?

Sí, en Biel ja era com ha estat sempre. “Que no ets molt jovenet?”, em va dir. “I sí”, vaig contestar. Jo tenia vint-i-sis anys. En Biel em va dir que faríem una candidatura com poguéssim, que l’important era poder presentar gent als pobles... Estava convençut que el PSOE guanyaria. AP i PDP ens intercanviàrem les llistes de gent que teníem als pobles. Unió Liberal no va intervenir gens a la Part Forana, perquè el seu gruix de gent era de Palma.

No teníeu expectatives de res, pel que deis.

De res. A la fi, el PDP de Mallorca tenia reservats els llocs 4 i 11 a la llista. I em varen demanar d’anar el número 4. L’11 va ser per a en Miquel Fiol. Jo no feia comptes ni de sortir. En tot cas, pensava que res no canviaria en la meua vida, si arribava a sortir, perquè estar a l’oposició no és tan sacrificat com governar. La sorpresa va venir quan traguérem el mateix nombre d’escons que el PSOE, 21.

I aleshores es va produir el pacte entre en Cañellas i n’Albertí tutelat per en Carlos March. En sabeu res? Va anar realment com diuen? Des de dins, com ho vàreu viure?

N’Óscar Alzaga era molt amic d’en Carlos March, i jo no hi podia aportar res. Es varen moure fils des d’aquí, però també se’n varen moure molts des de Madrid. Jo no puc assegurar el que va passar, perquè havia de ser a les negociacions però a la fi no vaig ser-hi. Unió Mallorquina no s’havia presentat tota sola a les eleccions. S’hi havia presentat amb el Partit Demòcrata Liberal d’en Pedro Pablo Marrero.

Això vol dir que les negociacions havien de fer-les n’Albertí i en Marrero, d’una banda, i en Cañellas, jo mateix i en Miquel Duran Pastor, de l’altra. Però n’Albertí va trobar que era massa gent i la reunió va arribar a ser entre n’Albertí, en Cañellas i en Carlos March.

I, com que n’Albertí havia demanat uns crèdits per finançar la campanya electoral que no podia tornar, arribà a pactar. O això diuen. És així com va anar?

No ho puc demostrar però em consta que va ser així. D’aquell pacte, jo en tenc una còpia sense signar. Hi figuren els noms de tots els que havien de firmar-lo. L’acord d’estabilitat quedava consignat en tots els punts, i aclaria que hi havia dues qüestions en les quals en Jeroni Albertí no es comprometia a donar suport al Govern: llengua i medi ambient. També hi hagué un altre factor, a l’hora de fer els pactes. En Fèlix Pons, líder del PSOE, va imposar a n’Albertí la condició que participàs del govern, i això a ell el va tirar enrere, perquè volia tenir les mans lliures. Tots dos factors són importants.

Com es va constituir aquell primer Govern?

Ningú no tenia experiència. En Cañellas em proposà que hi anàs de Conseller d’Economia i Hisenda. Tenia vint-i-sis anys, i em vaig convertir en el primer Conseller d’Economia i Hisenda de les Balears. Aleshores hi havia deu o dotze funcionaris, a la Conselleria. Al debat d’investidura, ja vaig veure clarament els grans problemes de la societat balear.

I quins eren aquests problemes?

Un de molt important era la falta de cohesió entre Mallorca i les illes menors. La Diputació Provincial va fer molt de mal a Eivissa i a Menorca. No es va construir cap carretera a Eivissa i, a Menorca, només una, la de Maó a Ciutadella. A Mallorca, en canvi, se’n varen construir moltes. El centralisme mallorquí havia estat molt gran. Per això els diputats menorquins i eivissencs en tenien un mal record. També em va sobtar molt l’actitud contrària al turisme per part de l’esquerra: no a la balearització, sinó al turisme com a indústria. També em va sobtar el liberalisme de certa gent com ara en Jeroni Saiz. Per tot plegat, jo veia molt poques possibilitats d’entesa. Vaig veure que seria molt difícil arribar a pactes per bastir el país. En aquestes qüestions, els debats eren molt encesos. “A cara de perro”, que diuen en castellà.

Com era aquell primer govern?

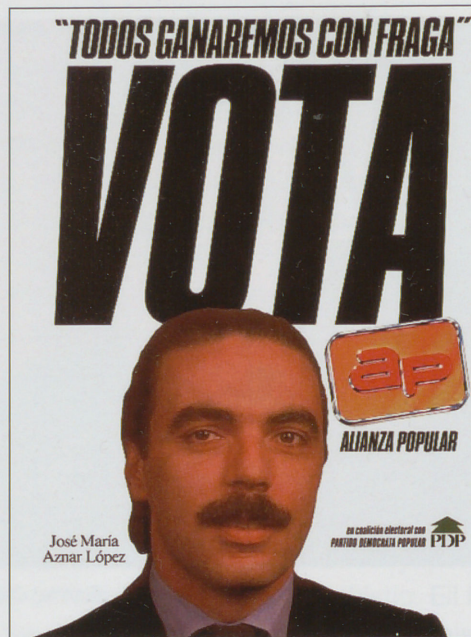
S'havia de començar de zero. Una tasca molt dura va ser agafar els acords de transferències pactats durant l'etapa preautonòmica i convertir-los en decrets per a l'autonomia. Durant un parell d'anys, dia sí i dia no, havia d'anar a Madrid a negociar. I eren unes negociacions duríssimes.

Primer perquè no parlàvem amb polítics, sinó amb alts funcionaris que havien tengut el poder durant dècades. El subdirector general de Carreteres, per exemple, ja ho havia estat en temps d'en Franco. I no li feia gràcia quan demanàvem tenir les competències. Els polítics tenien clar com havia de funcionar l'autonomia, però els funcionaris no. A més, una cosa era acordar que s'havien de transferir les carreteres i una altra decidir de quina manera es feia la transferència i què es transferia. El franquisme encara era viu.

El president Gabriel Cañellas d'aquells primers governs, era autènticament regionalista, o ho era només per tocar el nas al PSOE de Madrid?

Te'n puc posar un parell d'exemples, de si ho era o no. Ell volia que el partit fos Aliança Popular - Conservadors de Mallorca. I solia dir: "A Madrid, com manco s'hi vagi, millor. Perquè només ens embullen". I no es referia al Govern del PSOE, sinó al propi partit. Si en Cañellas havia de demanar alguna cosa a en Felipe González, li demanava directament, sense passar per en Fraga. Per tant, hi havia el sentiment i l'actitud que hi havia d'haver, la "de jo som president de les Illes Balears i em dec al meu país i la meva gent i no al meu cap de files ni a Madrid". Pensa que, aleshores, hi havia tres autonomies governades per la coalició popular: les Illes Balears, Cantàbria i Galícia.

El responsable de política autonòmica d'Aliança Popular era en José María Aznar, i volia que els consellers d'Economia i Hisenda ens reuníssim abans d'anar al Consell de Política Fiscal i Financera per pactar coses entre tots. Jo hi vaig anar una vegada, en aquelles reunions. En tornar, en Cañellas em va ordenar que no hi tornàs pus. És clar, teníem els interessos contraposats amb Galícia. Jo parlava més, i ens enteníem millor, i els nostres interessos coincidien més, amb en Josep Maria Culell, conseller d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya, que amb el conseller del PP de Galícia.

Per tant, era un regionalista autèntic. El tema de la llengua també el tenia igual de clar?

Això ja no, veus. No vull dir que fos anticatalanista –va tenir una bona relació amb en Jordi Pujol–, però no va tenir mai clara la unitat de la llengua. Quan es plantejà el projecte de Llei de Normalització Lingüística, vàrem presentar-lo com a PDP. Perquè nosaltres ho teníem molt clar. En Jaume Ensenyat empenyia en aquest sentit. Igual com en Jeroni Albertí. Per això es va tirar endavant una Llei de Normalització Lingüística que fins i tot incloïa gent que posava en dubte el principi d'unitat de la llengua. Per a mi, l'important era fer una llei que permetés governar a tothom sense modificar-la.

Va ser l'únic gran acord que es va aconseguir?

Sí. A la primera legislatura, es va arribar a un consens lingüístic, va haver-hi un apropament en temes de turisme i, per contra, els debats mediambientals varen ser els més encesos, els que generaven més enfrontament.

Després d'aquella primera legislatura, la coalició AP i PDP es va dissoldre i no vàreu ser en cap llista el 1987.

La coalició se'n va anar en orris, sí. A les eleccions de 1987, cada partit s'havia de presentar pel seu compte i jo vaig pensar que, com que havia tengut un pes important dins el Govern i dins el Parlament, ara no podia enfrontar-me a en Cañellas. Després de quatre anys de compartir feina i política amb en Cañellas, amb qui em sentia implicat, no podia

enfrontar-m'hi. Ni jo ni en Joan Simarro ens hi vàrem presentar, l'any 87. Si no podia fer un discurs coherent, no tenia sentit fer res. Per tant, vaig deixar la política. A més, aleshores el negoci familiar havia de fer una reestructuració motivada per les noves lleis de mercat i vaig tornar a l'empresa per fer costat als meus germans.

I no vàreu tornar a la política fins que en Cañellas no vos va venir a cercar.

Sí. L'any 1989 s'estava preparant l'acte de refundació d'AP, amb la inclusió de PDP i liberals davall les sigles de Partit Popular, i en Biel Cañellas em va demanar que formàs part de la refundació del PP. Vàrem ser vint o vint-i-cinc dirigents de PDP que hi vàrem entrar.

SER PRESIDENT DEL PARLAMENT T'OBLIGA A ESCOLTAR-HO TOT I A TOTHOM, COSA QUE T'AJUDA A VEURE QUE TU I ELS TEUS NO SEMPRE TENIU LA RAÓ

L'any 91 vàreu tornar a anar a la candidatura.

Anàrem en coalició amb UM i vàrem treure majoria absoluta. Segons els pactes interns de la coalició preelectoral, na Maria Antònia Munar havia de ser la presidenta del Parlament, però a darrera hora va preferir la Conselleria de Cultura i jo vaig acabar a la Presidència del Parlament. Aquells quatre anys varen ser la millor escola política de la meua vida. Ser president del Parlament t'obliga a escoltar-ho tot i a tothom, cosa que t'ajuda a veure que tu i els teus no sempre teniu la raó. Jo sempre em moc a partir d'uns esquemes ideològics; per tant, si el discurs d'un adversari encaixa amb les meves idees i principis, puc donar-li suport.

El PP balear –i també l'estatal– ha demostrat ser un partit estructuralment corrupte. No ensumàveu res, aleshores? Éreu el Conseller d'Economia i Hisenda.

No. Jo no vaig ensumar mai res. A la primera legislatura, res. I ja hi havia cosa per repartir, per exemple en qüestions urbanístiques. A la segona legislatura, vaig ser a fora. I a la tercera legislatura, sí que vaig notar una mica de canvi. És mal de descriure, però l'ambient era diferent: tothom pareixia anar a la seva... Ara, no vaig detectar mai

cap rastre de corrupció. Fins al cas del Túnel de Sóller.

Quan en Cañellas es veu obligat a dimitir, sou l'elegit per substituir-lo. No éreu el favorit. Com va anar tot allò? Quina relació teníeu amb en Cañellas?

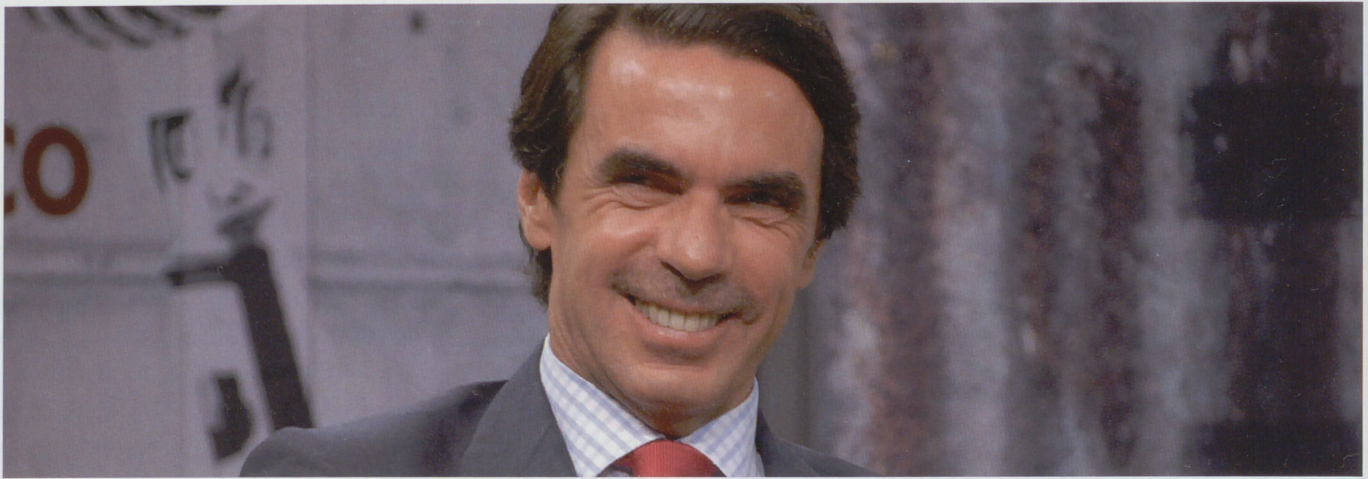
En Cañellas i jo teníem una relació molt fluida, més a l'àmbit polític que personalment. Tot i que jo era president del Parlament, parlàvem molt, intercanviàvem idees... O bé ell venia al Parlament o bé jo anava al Consolat. Jo era a Madrid quan li donaren l'ordre de dimitir i li digueren que preparàs qualcú perquè prengué el relleu.

Qui eren els candidats?

Na Rosa Estaràs era la que tenia més números. La preferida de Madrid. I també la d'en Cañellas. En Joan Huguet també tenia ganes de ser-ho. I jo. Aleshores, en Joan Huguet estava sent investigat pel cas Túnel de Sóller. I na Rosa Estaràs va dir que no perquè creia que era massa jove i que havia de formar una família. Donar prioritat a la política era arraconar la família, i no ho va voler fer. En Cañellas tenia molt clar que no volia en Matas, perquè pensava que el manejaria qualsevol mitjà de comunicació i que tot plegat seria màrqueting polític. I jo li vaig dir que no moltes vegades. En Cañellas mateix ho explica al llibre que li va fer en Jaume Sastre. Però és clar, jo havia estat el coordinador en l'elaboració del programa electoral...

Voleu dir que, per coherència, havíeu d'acceptar?

Sí. L'únic que vaig demanar per acceptar era poder aplicar el programa electoral. L'única condició d'en Cañellas era que mantengués el seu mateix equip de govern. I que només fes els canvis que consideràs oportuns més endavant. Jo mateix vaig fer el discurs d'investidura. Vaig anunciar la creació d'una Direcció General de Política Lingüística perquè pensava que qualcú del PP havia de pronunciar-se clarament a favor de la unitat de la llengua des de la tribuna del Parlament. També vaig reenfocar els temes mediambientals des de l'economia sostenible. Aquests varen ser els eixos del meu discurs i així és com vaig començar a actuar: vàrem eliminar el Decret Rotger, vàrem preparar el Decret de Mínims, vaig fer aturar la central que es volia fer a l'Estalella... De GESA, vaig rebre moltes pressions. Els vaig demanar que m'enviassin una

maqueta del que volien fer a l'Estalella. En un dels Consells de Govern, vaig presentar-me amb la maqueta per mostrar com quedaria la cala amb aquell mamotreto. Tothom va quedar convençut que no podia fer-se. Amb GESA, vaig tenir-hi diferents topades. També teníem problemes de potència i d'instal·lacions elèctriques. Vaig enviar el Conseller d'Indústria perquè anàs a Dinamarca a veure com tenien resolta la qüestió de la península de Jutlàndia i com Dinamarca es comunicava amb Suècia. La Unió Europea ens ofería finançament per sufragar la compra del cable: això vol dir que hauríem pogut comprar directament energia a França, perquè el cable que hauríem usat hauria estat de la Comunitat Autònoma. En mallorquí, deim que "moltes mosques maten un ase". Idò una de les mosques de la meua dimissió va ser el meu encaparrament amb el cable, que suposava rompre el monopoli energètic que GESA tenia en aquells moments.

En resum: en poquíssim temps, vos guanyàreu molts d'enemics.

Sí. Ara: jo tenia clar que no em movia del programa del partit. En una cosa que vaig fracassar, tot i empènyer molt i molt, va ser perquè es fessin inspeccions en l'oferta turística il·legal.

Era el lobby de poder que vos faltava per tirar-vos-el en contra: el dels que manegen els fils del turisme.

Sí. Però quan tu estàs en política, i tens una ideologia i t'has compromès amb un programa electoral, has de fer el que has de fer. El càrrec de president de la Comunitat Autònoma és el càrrec més important que pot tenir un mallorquí. És el màxim. I això et fa sentir amb responsabilitat, no davant del teu partit, sinó de tota la comunitat. Quan vaig ser nomenat, vaig anar a tots els municipis de les Illes Balears. Vaig anar, amb una

plagueta, a una sessió plenària de tots els Ajuntaments. Hi apuntava les necessitats i les mancances de cada poble. Em vaig sacrificar molt. Vaig parlar amb tothom. Volia conèixer el batec del país. Arriba un moment que penses que el sacrifici que fas és tan gran que l'únic que ho pot compensar és poder tirar endavant les teves polítiques. Per difícil que sigui.

De tota manera, m'imagín que devíeu preveure el tsunami d'enemics que vos varen sortir. O vos va sorprendre la magnitud i la rapidesa amb què intentaren descavalcar-vos del poder?

La marxa d'en Cañellas havia deixat descol·locat el partit. Amb el tema de la llengua, vaig tenir molta oposició dels liberals i dels vergeristes. Amb els temes mediambientals, sobretot vaig tenir oposició dels liberals. Aviat vaig tenir molts de fronts oberts.

Sí, però ja ho devíeu saber que els tendríeu, o no?

Sí. Però jo no era president perquè fos el més guapo de la guarda. I per tant era president per aplicar les meves idees. A més, també tenia clar que el model del Partit Popular d'en Cañellas ja s'havia esgotat. En temes com la llengua, s'havia de tenir una actitud més oberta i més clara. I també en les qüestions mediambientals. Del 83 al 95, la societat havia canviat. I el partit havia de respondre a aquells canvis.

Teníeu el suport de Madrid?

Sí.

Quina relació teníeu amb n'Aznar, aleshores?

Hi parlava sovint. Quan ell va guanyar les primeres eleccions, sense la majoria absoluta, vaig rebre moltes cridades seves.

Per quina raó?

Per les negociacions per arribar a un pacte per

formar govern. Un dia en Baltasar Porcel em va venir a veure. L'enviava el president Jordi Pujol, que volia saber si Aznar i el PP de Madrid eren de fiar. També em va transmetre la seva preocupació per l'actitud del PP de València en el tema de Catalunya i de la llengua. Jo vaig parlar amb n'Aznar i li vaig fer arribar les preocupacions d'en Pujol. A la fi, n'Aznar i en Pujol arribaren a un acord segons el qual CiU donaria suport al govern del PP.

O sigui que vàreu tenir un paper important en el que va arribar a ser el Pacte del Majestic.

Jo també vaig aprofitar aquell moment per intentar obtenir un nou règim fiscal per a les Illes Balears. Vaig recuperar un projecte d'Estatut fet el 1991 que preveia el Concert econòmic per a les Balears. Era un estatut de màxims votat pel PP i el PSM. S'havia elaborat quan, a les darreres legislatures d'en Felipe González, el PSOE estava tancat en postures antiautonomistes. Aquest projecte de pressupost estava entretengut, juntament amb altres, al calaix del president del Congrés dels Diputats. I, quan el PP va entrar, va desenterrar-los per liquidar-los. Jo vaig dir a n'Aznar que, si bé era conscient que no ens donarien el concert econòmic, l'havíem de poder presentar al Congrés. I que després ja negociariem un nou règim fiscal per a les Balears. Ell va dir que no, que no hi estava d'acord, i em va dir que no se n'aprovaria a tràmit cap ni una, de demanda de negociació econòmica. La cosa és que va admetre's a tràmit la d'Aragó. I jo li vaig dir: supòs que no hi haurà problema amb la de les Illes Balears? I ell em contestà: "És que en Aragón está el PAR". Això et permet veure com funciona Espanya.

Això vol dir que si el PP no té un partit mínimament regionalista que el colli un poc, no fa res a favor de les Autonomies.

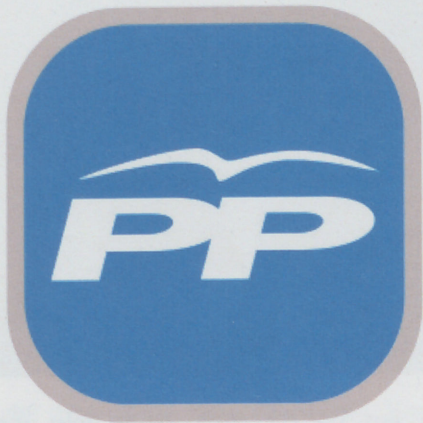
Sí. Quan em va dir això, jo li vaig respondre: "Pues nosotros tenemos cinco diputados". Vaig parlar amb els diputats i senadors i varen rompre la disciplina de vot. A partir d'aquí, n'Aznar em va fer la creu. No estava ni parlant de l'aprovació del projecte, sinó de l'admissió a tràmit per estudiar-lo. Em va semblar tan injust...

Fins ara heu explicat les causes de per què vàreu ser un president incòmode per al PP tant al nivell autonòmic com estatal. Ara parlem de com vos descavalcaren i qui varen ser els instigadors de tot plegat.

Dins el brou de cultiu que hi havia, el màxim instigador va ser en Cañellas. Vaig decidir fer una remodelació del Govern i, de Consellera de Turisme, vaig posar n'Ina Martínez, relacionada amb el sector però de tendències més progressistes. Tal vegada en Cañellas es va poder sentir ofès perquè, si bé jo l'havia avisat, no li havia especificat quins consellers tocava. Jo sabia que l'única persona que em podia rellevar, que tenia un escó i que estava ben posicionat, era en Jaume Matas. El dia abans de fer el canvi en el Govern, vaig parlar amb ell. Era un diumenge, i ens vàrem reunir aquí mateix [al bar Mercantil d'Inca]. Jo sabia que ell conspirava amb en Flaquer i d'altres. I li vaig dir: "Jaume, canviaré el conseller de Turisme. Perquè he demanat que es fessin inspeccions i veig que no s'estan fent i s'han de fer". També vaig dir-li que, si ell volia continuar, podia fer-ho. I que, a més, tenia pensada per a ell una conselleria especial. S'ha venut que li oferia la Conselleria d'Agricultura...

I no?

No. La meua idea era fer una macroconselleria que unificàs les conselleries d'Economia, Comerç, Indústria, Agricultura i Energia per gestionar de manera conjunta les ajudes dels Fons Europeus.

Així s'aprofitarien les sinergies de tots els sectors econòmics i podríem concentrar les ajudes europees. En Jaume Matas era qui jo havia pensat que podia encarregar-se'n.

Quines facultats li vàieu, a en Matas, per oferir-li tant de poder?!?!

Que era un bon gestor. A la Conselleria d'Economia i Hisenda, havia fet una bona feina. Tenia una capacitat de gestió bona. Quan li vaig fer l'oferta, li vaig demanar si em donava suport i si estaria amb jo fins al final. Ell em va dir: "President, pots comptar amb jo". Hi ha un testimoni, d'això que estic contant. Això era un diumenge. El BOCAIB va anunciar l'endemà el nou govern. I, al dimarts, hi havia una sessió al Parlament. Fins al dilluns a vespre, en Matas em negava que estigués participant en cap moviment per treure'm defora. Dimarts dematí, però, ja vaig veure que no tenia cap més opció que deixar-ho. Vaig anunciar al meu grup que dimitia i vaig presentar la dimissió al President del Parlament.

Per què diríeu que vos va trair, en Matas? Per arribisme, per mesquinesa, per ànsies de poder?

Jo no voldria parlar malament d'una persona que ara es troba en una situació tan complicada...

És una situació que se l'ha guanyada a pols, però.

Sí, sí. Sí que se l'ha guanyada. Jo diria que per un conjunt de tot el que dius...

Per què no vàreu intentar mantenir-vos al poder? Hauríeu pogut plantar més batalla. Vos penediu d'haver dimitit massa aviat?

Jo sempre he respectat molt la disciplina de partit.

I la imatge que tenia dins el cap era aquella del Parlament britànic en què, quan el Primer Ministre perd una votació dins el seu grup, penja el capell i se'n va. N'hi havia que em deien que presentàs una moció de confiança. Clar, això ho pots fer quan tens el suport dels teus mentre els altres et volen treure de fora. No era el cas. Hagués estat esperpèntic que m'hagués mantengut de president amb el suport de quatre o cinc escons del PP i d'algun altre grup parlamentari.

I, a pesar de tot –les traïcions del passat i les discrepàncies actuals– encara conservau el carnet de militant del PP. Com s'entén? Heu insistit molt, al llarg de l'entrevista, en la idea que la vostra actuació política ha estat sempre sobre la base d'una coherència ideològica. Com és que seguíu sent lleial al partit que vos va prendre la presidència de la Comunitat Autònoma per, com heu dit, simplement voler aplicar el programa electoral? És molt contradictori, això, és molt poc ideològic.

És cert. I, sobretot, en aquests moments.

Però també aleshores.

Sobretot en aquests moments, sobretot en aquests moments... Durant l'època d'en Matas, jo vaig tenir la filiació congelada. I, quan va passar el que va passar, el PP d'Inca d'en Pere Rotger em va donar suport fins al darrer moment. En Pere Rotger em va demanar d'anar, ni que fos de manera simbòlica, a la candidatura municipal. Amb tot això et vull dir que, per una única vegada a la vida, va pesar més la cosa personal que la ideològica, en la meua actuació política. La Junta local del PP d'Inca m'havia donat conhort i no els volia deixar penjats.

Com és, però, que aquesta lleialtat es manté amb el PP de José Ramón Bauzá. Abans que fos president, ja se sabia qui era, de quin peu calçava.

No, això no! Aquí ens varen enganyar a tots.

Als que no som del PP, no ens varen enganyar. Almenys a mi i a molts que jo conec...

En Bauzá es va presentar al Congrés com a regionalista, abrigat pels sectors més regionalistes del PP, enfront d'un Carlos Delgado clarament espanyolista. El discurs que va fer en Bauzá a Inca, per exemple, era un discurs regionalista. I va parlar

en català. I tenia clar que s'havia de posar a retxa l'època d'en Matas i la seva corrupció. Tot això, deixar fora tota una generació que havia tengut les regnes del partit durant tants d'anys, era molt agosarat. Més i tot que el que jo vaig fer.

EN BAUZÁ ES VA PRESENTAR AL CONGRÉS COM A REGIONALISTA

Sí, però en Bauzá ho tenia fàcil. Era una generació cremada, que la justícia i els mitjans de comunicació i molts de ciutadans ja associaven amb el pitjor de la pràctica política... No ho veig gaire agosarat, la veritat.

Sí. Però el 2010 o 2011 encara controlaven el partit. Podia quedar sense partit, en Bauzá... Quan vaig veure qui era en realitat en Bauzá, va ser quan va anar a Ona Mallorca i va anunciar que modificaria la Llei de Normalització Lingüística. Vaig cridar a en Pere Rotger i li vaig dir: "Així no anam, eh!". En Rotger em va dir que, en efecte, això no es podia fer. El va telefonar i en Bauzá, des d'Eivissa, va fer unes declaracions rectificants, dient que no tocava la Llei. Vaig pensar que havia estat un encalament de boca i res més. A més, des d'Inca, jo no sabia quin equip envoltava en Bauzá.

D'acord. Però, tenint en compte l'evolució del PP estatal –cada vegada més centralista i nacionalista espanyol–, no era molt ingenu pensar que un home com en Bauzá podria adoptar un cert mallorquinisme? Era confiar en moltes coses. Era confiar que aguantaria les pressions de Madrid i que plantaria cara als sectors més castellanistes d'aquí. Per a un home sense ni una gota de mallorquinisme a

l'ADN polític, era confiar molt i molt, no?

A mi, na Rosa Estaràs me l'havia posat pels niguls. Na Rosa em va dir que tenia les mateixes idees que en Pere Rotger, fins i tot. I també em va arribar que la seva gran prioritat era la qüestió econòmica. Clar, quan va integrar en Carlos Delgado al Govern ja vaig veure que en Bauzá i en Delgado eren el mateix. Quan va convertir el tema de la llengua en una de les qüestions estel·lars de la legislatura, va traïr els sectors mallorquinistes que li havien donat suport al congrés del partit.

LA MEVA PRESENCIA DINS EL PP ÉS UNA PRESENCIA DE CADA VEGADA MÉS SIMBÒLICA. I QUE JA ESTÀ A LES DARRERES

Ara vos plantejaré una sèrie de temes d'actualitat perquè me'n doneu l'opinió. Com més directa, millor. Què en pensau de la política recentralitzadora que el PP està duent a terme? És la confirmació de la fallida de l'actual sistema polític. El sistema bipartidista i d'invertebració d'Espanya, consistent a drenar recursos de les Illes Balears, Catalunya, València i Múrcia per mantenir l'Espanya subsidiada, és un model ja esgotat. Per això intenten carregar-se el sistema de les autonomies, reforçant el model jacobí.

Quina seria la vostra solució a l'actual fallida del sistema?

El federalisme asimètric.

Deveu ser l'únic militant del PP, de tot Espanya, partidari del federalisme asimètric.

Segurament. Però la meua presència dins el PP és una presència de cada vegada més simbòlica. I que ja està a les darreres...

Voleu dir que podeu rompre el carnet en qualsevol moment?

Sí. Sí. Sí. Cada vegada tenc manco conviccions compartides amb el PP. Això és com una fruita madura, que es va assecant i assecant i un dia caurà. Ja no pel PP d'aquí, només, sinó pel PP nacional. El sistema actual s'assembla massa al de la Restauració borbònica. El bipartidisme que ho afecta tot: jutges, policia, inspectors d'Hisenda...

El clientelisme que funciona a marxes forçades. El desprestigi de la Corona. Tot és molt semblant a la situació que hi havia a Espanya abans del cop d'estat de Primo de Rivera.

Què en pensau, dels posicionaments morals del PP que es noten en la seva relació amb l'Església, amb la llei de l'avortament, etc.?

Ni el PP més tradicionalista havia mantengut unes postures tan conservadores. I això t'ho diu un socialcristià.

Sou creient practicant?

No som practicant. Ara: pots considerar el cristianisme com una font de valors, i per a mi aquests valors són vitals. Per a mi el cristianisme no és la Conferència Episcopal espanyola. Et diré més. Avui, la Conferència episcopal és la institució espanyola més allunyada del cristianisme. S'estan menyscabant drets de l'individu. L'estat ha de legislar no d'acord amb les pressions que rep de certes confessions religioses, sinó sobre les premisses d'un estat aconfessional. O, fins i tot, laic. Jo som partidari d'un estat laic.

Què en pensau, del tsunami de corrupció que assola el PP? Creis que és una cosa estructural del partit? A què respon?

Respon a la professionalització de la política i la desideologització dels polítics. El millor antídote contra la corrupció és tenir unes fortes conviccions ideològiques. Si estàs en política només per tocar doblers, per figurar o per acaparar poder, pararàs la mà perquè te l'omplin.

Què en pensau, de la sacralització de la Constitució que s'està produint des de fa anys i des de tots els poders de l'estat?

Una Constitució ha d'estar al servei del poble, dels ciutadans. Per tant, no hem de tenir manies per canviar-la. La Constitució, ara, es fa servir com un instrument per collar-nos. Utilitzada d'aquesta manera, jo no puc tenir-li cap respecte. La Constitució s'ha d'adaptar a les necessitats de la gent, no és la gent que s'ha d'adaptar a les necessitats de la Constitució.

Com veis el procés sobiranista català?

El segueixc amb molt d'interès. Espanya és un estat plurinacional, pluricultural i plurilingüe. Per a mi, Catalunya ha de ser el que els catalans vulguin que sigui.

Per rematar l'entrevista, jo vos anomenaré una persona i vós me la definiu. Breument, amb unes poques frases. D'alguns, ja n'hem parlat. Gabriel Cañellas.

Un home conservador. Que se sent mallorquí. I, a pesar de tot, un bon amic. Perquè, com a bon mallorquí, sempre et ve de cara.

Jaume Matas.

Em vaig fer la promesa que no parlaria d'ell mentre tenguí els processos judicials oberts. Per tot el que he dit, es pot entendre quina opinió em mereix. No la vull explicar.

Francesc Antich.

Un bon president de la Comunitat Autònoma que ha tengut mala sort. Governar amb coalició és molt mal de fer. A més, ell ha cregut més en els dos pactes de progrés que el seu propi partit.

José María Aznar.

El primer polític de dretes espanyol que va tenir l'oportunitat de reconciliar Espanya amb els nacionalismes que en diuen perifèrics i la va enviar en orris. Va tenir una primera legislatura que va ser bona. I una segona legislatura que, amb diferència, ha estat la pitjor, fins al moment, de la democràcia espanyola.

José Ramón Bauzá.

Un espanyolista que es va disfressar de regionalista i que ignora els elements més essencials de la nostra terra: llengua, identitat, les relacions que hem mantengut amb altres territoris de l'estat amb els quals tenim vincles i interessos comuns... Més un polític espanyol, en definitiva, que un polític mallorquí.

Maria Antònia Munar.

Una sorpresa. El mateix dia que vaig dimitir de president em va dir: "Vine a Unió Mallorquina i tindràs el càrrec que vulguis". Jo li vaig dir que no perquè no ho vaig veure clar. El temps ha demostrat que la UM de na Maria Antònia Munar ha estat un tap perquè sorgís un autèntic nacionalisme de dretes a Mallorca.

I el darrer. Cristòfol Soler.

Un idealista. Un idealista que sempre ha volgut estar tranquil amb ell mateix. I que cada dia està més desenganyat del que vol dir la paraula "Espanya".

EDUCACIÓ AVUI I AQUÍ!!!

La revista Lluc es fa ressò de la conjuntura especialment delicada que viu l'educació a les Illes Balears, en un marc poc favorable sobretot per la instrumentalització política i l'escassa estabilitat institucional que l'Estat ofereix a l'educació. Davant aquesta situació d'emergència, ens sumam als col·lectius de les Illes Balears implicats, directament o indirectament, en el compromís a favor de l'educació, sempre amb la intenció d'oferir una visió assenyada i profunda, des d'una òptica humanística i amb la col·laboració directa dels experts. Aquesta temàtica, en els seus diferents vessants i problemàtiques, és present a les xarxes socials diàriament i ha estat i és notícia als mitjans de comunicació, perquè en els darrers anys, sobretot, està generant notícies constants que provoquen inquietud i desconcert col·lectiu, per una banda, i convoquen a la mobilització a l'acció cívica per una altra, al marge d'una major implicació tant d'àmbit individual com familiar. Durant els darrers sis anys el món ha canviat d'una forma vertiginosa i preocupant, sobretot perquè els succeïts relacionats amb la crisi financera o econòmica mundial han provocat que el poder es llevi finalment la careta i apliqui polítiques que venien tovaven des del 1989 ençà,

sobretot. Per sort, a casa nostra comptam amb experts de primeríssim nivell, com ara el catedràtic Martí March, que dirigeix l'*Anuari de l'educació de les Illes Balears*, una publicació que enguany ha complit deu anys. Per això precisament hem volgut comptar amb la seva reflexió sobre la situació actual de l'educació. Ho fa al costat del Doctor Damià Pons Pons, Conseller d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears durant la legislatura de 1999-2003, actualment professor i promotor d'iniciatives relacionades amb la cultura i el país. El professor Pons ens proposa una reflexió plena de seny i fonamentada en l'anàlisi de la realitat. El Doctor Joan Melià, també professor de la UIB i col·laborador als mitjans de comunicació completa aquesta panoràmica des del punt de vista d'un estudiós compromès, que sempre s'ha significat per la seva ponderació i equilibri. Finalment, us proposam també la reflexió de Tonina Siquier, que, en representació de l'Assamblea de Docents, ens presenta una anàlisi d'allò que es consideren les raons de fons del conflicte educatiu i ens ofereix claus d'interpretació que aclareixen el paisatge de tensió que els poders han provocat durant l'actual legislatura, controlada pel PP en majoria absoluta.

EL SISTEMA ESCOLAR DE LES ILLES BALEARS, UN MODEL SINGULAR I ESPECIAL

Martí X. March Cerdà

Interessa l'educació a les Illes Balears?

Interessen, realment, l'educació i la formació a la societat de les Illes Balears? Tot i que la pregunta pot semblar estranya o, fins i tot, absurda, la realitat ens diu que es tracta d'una qüestió pertinent a tots els nivells. Efectivament, si hom analitza el valor que té l'educació dins la societat de les Illes Balears, si hom analitza la valoració que es fa des del món econòmic, empresarial i social dels productes de l'educació, si hom analitza la impossibilitat dels grups parlamentaris de posar-se d'acord per dur a terme un pacte de mínims per a l'educació, si hom té en compte el valor afegit que donen a l'educació les diverses classes socials de les Illes Balears..., podem posar de manifest que, malgrat els avenços que hi ha hagut en tots els aspectes en relació amb l'educació, l'educació no acaba d'interessar la societat, o l'Administració de les Illes Balears, tant com seria necessari, tant com seria significatiu per donar a l'educació la importància i la transcendència que la comunitat autònoma de les Illes Balears exigeix per a una societat competitiva, pròspera, cohesionada, formada i culta.

Així, una de les característiques del nostre temps, tant des d'una perspectiva econòmica com

des d'una perspectiva social, sens dubte és la importància de l'educació, de la formació i la transferència de coneixement a la societat i al teixit productiu, i de la investigació per tal de possibilitar el desenvolupament integral de la nostra societat. Les Illes Balears, malgrat el seu desenvolupament econòmic i social —que començà amb el turisme durant la dècada dels anys seixanta—, no s'han caracteritzat, en general, per l'aposta per l'educació, la formació, la investigació o la innovació. No obstant això, és evident que el futur de la societat del segle XXI és en l'educació, en la inversió en capital humà, en el fet de creure en la formació i produir coneixements.

Tanmateix, la despreocupació per aquestes qüestions, que són fonamentals per a la integració de les Illes Balears dins la societat del coneixement, es troba, des del final de la dècada dels anys noranta, en un procés de canvi, a causa no solament de les polítiques posades en marxa per l'Administració autonòmica, sinó també per la progressiva conscienciació de la societat i de la classe empresarial de la importància d'aquesta qüestió per al futur de la societat de les Illes Balears. Així, en el context de millora de l'educació a les Illes

Balears que s'ha produït en aquests darrers anys, hem d'assenyalar l'increment del nivell educatiu, l'augment del nombre de places, del nombre de professors, del nombre de serveis educatius, del finançament educatiu, de la democratització de l'ensenyament, de la millora de la qualitat educativa o de la progressiva, encara que lenta, equitat educativa. Però aquesta millora no pot fer oblidar els problemes importants i significatius que presenta el nostre sistema educatiu: insuficiència de recursos econòmics, insuficiència de places educatives, important percentatge de fracàs escolar i d'abandonament escolar, resultats escolars insatisfactoris, escolarització desigual entre l'escola pública i l'escola privada i concertada dels estudiants immigrants, problemes de massificació, digitalització insuficient de les escoles, autonomia escolar insuficient, manca de professionalització de la direcció educativa, poca participació dels pares en els centres educatius...

Els que fan una anàlisi apocalíptica sobre la realitat del sistema educatiu de les Illes Balears no només s'equivoquen sinó que, a més, comuniquen un missatge fals a la comunitat educativa i a la societat en tots els sentits. No es tracta de negar els problemes, però tampoc de fer-ne una magnificació. La realitat educativa és millorable en determinats aspectes. El nostre sistema educatiu, al llarg dels anys, ha millorat, però cal que continuï millorant d'una manera clara i progressiva a través de mesures concretes. Les solucions dels problemes no vindran del canvi de lleis o de les retallades. Les millores només poden venir a través de pressupostos adequats, reformes clares i específiques, la millora de la formació del professorat, etc. Per tant, cal fugir dels que, des d'una ideologia que mira cap endarrere, de propostes buides, de concepcions elitistes..., volen dur a terme reformes que no es basen en anàlisis rigoroses.

ELEMENTS MÉS SIGNIFICATIUS DE L'EVOLUCIÓ DEL SISTEMA EDUCATIU BALEAR

Així, i en general, podem senyalar els punts més significatius de l'educació balear a través de diversos elements i indicadors:

a) El sistema educatiu de les Illes Balears va començar un procés de modernització a partir, fonamentalment, de l'aplicació de la Llei general d'educació de 1970, amb totes les seves

contradiccions i insuficiències. De tota manera és evident que aquest procés de modernització – que cal considerar inacabat– ha continuat, durant la democràcia, amb la LODE, amb la LOGSE i, fonamentalment, amb el procés de transferència educativa a la CAIB, al final de la dècada dels anys noranta. Un procés de modernització que cal considerar important però que encara necessita donar resposta a necessitats i a demandes educatives significatives.

b) El segon element que defineix la realitat educativa de les Illes Balears són les seves insuficiències; insuficiències tant des de la perspectiva financera com des de la perspectiva de places a diversos nivells educatius i de determinades zones; una mancança de places que es reforça amb aquells centres que no compleixen les condicions adequades o que tenen unes ratios molt altes en relació amb les recomanacions pedagògiques. En aquest sentit cal tenir en compte l'impacte que ha tingut la immigració educativa en els processos d'escolarització, d'increment del nombre de places o de la seva insuficiència.

c) Un sistema educatiu amb un percentatge d'escolarització insuficient en l'educació postobligatòria en relació amb el batxillerat, la formació professional o la universitat. Una qüestió que va molt més enllà de la seva dimensió quantitativa i que s'ha de relacionar amb una actitud social i amb un model socioeconòmic.

LA PORCIÚNCULA

*"L'ESGLÉSIA DE CRISTALL"
UNA MOSTRA DE LA HISTÒRIA DE MALLORCA*

*"THE GLASS CHURCH"
AN EXHIBITION ON MAJORCA'S HISTORY*

*"LA IGLESIA DE CRISTAL"
UNA MUESTRA DE LA HISTORIA
DE MALLORCA*

*"DIE GLASKIRCHE"
EINE AUSSTELLUNG DER
MALLORQUINISCHEN GESCHICHTE*

RUTA FRANCISCANA MALLORCA
 Convent de **Sant Francesc**
 Convent de **La Porciúncula**
 Santuari de Cura

*Open 10:00 - 14:00
16:00 - 20:00
Sundays closed*

CONVENT DE LA PORCIÚNCULA FRANCISCANS T.O.R.
 Avinguda Fra Joan Llabrés, 1
 (Arenal)

d) Un sistema educatiu amb un nivell de fracàs i d'abandonament escolar molt important i que resulta semblant a la majoria de comunitats mediterrànies –amb els seus matisos– tals com Catalunya, País Valencià, Murcia o Andalusia. Uns resultats escolars que posen de manifest les contradiccions d'un model econòmic, d'una prioritat social i d'una problemàtica educativa.

e) Un sistema educatiu amb una certa dualització educativa entre l'escola pública i l'escola privada-concertada; una dualització que cal evitar per a fer possible un servei públic que doni resposta a les necessitats d'educació, tant des de la perspectiva quantitativa com de l'equitat. En aquest sentit, un dels problemes que cal resoldre es com s'escolaritzen els infants de la diversitat educativa. Aquest és un dels temes que caldria resoldre per evitar una escola pública que escolaritza la diversitat i una escola concertada que escolaritza els sectors de classe mitjana.

f) Un sistema educatiu que a través de les diverses proves externes i internes –PISA, Ministeri o Conselleria– necessita millorar de forma significativa els resultats acadèmics a tots els nivells del sistema educatiu. Uns resultats que, en tot cas, posen de manifest que estam lluny d'uns resultats adequats a les necessitats, a l'entorn espanyol i europeu, i a la inversió social i econòmica.

g) Un model educatiu que no ha tingut de forma clara el suport de la societat de les Illes Balears. Una societat que no ha tingut l'educació com una de les seves prioritats socials; una societat que no ha fet de l'educació una prioritat política significativa. Una societat, la de les Illes Balears, que no ha optat de forma clara i manifesta per la societat del coneixement. Hi ha, en aquest sentit, una dicotomia entre els reptes que tenen les Illes Balears en el segle XXI i la poca consciència política i social que hi ha per a construir una societat del coneixement.

h) La universitat espanyola també està sofrint les conseqüències de les retallades econòmiques d'una manera important. Efectivament, les mesures que estan prenent sobre la universitat el Ministeri i les comunitats autònomes a partir d'un diagnòstic ministerial fals, parcial i interessat, no només no contribuiran a la millora dels seus

problemes, sinó que a més implicaran un retrocés significatiu del nivell que s'havia assolit. Ningú dubta que la universitat espanyola necessita reformes profundes que en millorin la governança, el rendiment, l'eficàcia i l'eficiència, la internacionalització, la relació amb les empreses, etc., però podem afirmar que les mesures que s'estan prenent no només van en la direcció contrària i n'agreugen els problemes, sinó a més que implicaran un retrocés en la democratització universitària aconseguida. Així, es tornarà, de manera progressiva, a un nou elitisme educatiu que no contribuirà, sinó tot el contrari, a la construcció d'una societat del coneixement.

La Universitat de les Illes Balears, des de fa anys, està sofrint les retallades econòmiques dels diversos governs autonòmics, però les mesures que es prenent actualment posen en qüestió tot l'avanç que fins ara s'havia aconseguit. Així, es pot afirmar que la UIB és, malgrat els problemes de joventut, de finançament, del tipus de plantilla, de l'organització interna o del suport empresarial i social, una universitat de qualitat pel que fa a la docència, la investigació i l'impacte socioeconòmic i cultural.

Però, amb les mesures que s'han pres fins ara, podem constatar que la UIB és una de les universitats més mal finançades de l'Estat. I, malgrat aquest fet incontestable, cal subratllar les aportacions que la UIB ha fet a la societat de les Illes Balears, com ara els més de 45.000 professionals que han sortit de les seves aules universitàries. Cal destacar-ne l'eficiència investigadora, l'aportació que ha fet a la transferència de coneixement i la seva importància des de la perspectiva cultural i social.

Ignacio Wert*

Cal destacar també les seves aportacions a la millora del PIB i a la fiscalitat balear, etc. Des d'aquesta perspectiva, seria necessari que aquells sectors i persones que desacrediten la UIB amb arguments parcials, falsos i interessats fossin conscients de les aportacions de la Universitat al desenvolupament de la societat de les Illes Balears.

No es pot, tal com fan alguns, desprestigiar la UIB amb afirmacions sobre el seu catalanisme radical. Efectivament, la UIB, d'acord amb els seus estatuts, amb la seva trajectòria, amb el seu compromís, defensa el procés de normalització de la llengua catalana, en qualitat de llengua pròpia i oficial de la comunitat autònoma de les Illes Balears, amb plantejaments de prestigi i d'utilitat. Tanmateix, la UIB és un espai de convivència lingüística, que es troba en un procés d'internacionalització progressiu, en què s'acullen estudiants i professors d'altres països, en què professorat i alumnat utilitzen lliurement les seves llengües, sense cap tipus de problemes o d'entrebancs, etc.

La UIB ha de fer les seves pròpies reformes, en el marc de la reforma universitària de la universitat

espanyola, amb les seves pròpies decisions i amb la col·laboració lleial i real de l'Administració autonòmica i de la mateixa societat. I tot això serà clau per aconseguir una universitat de més qualitat, més europea, més internacional, més incardinada i més visible en la societat del coneixement, de la recerca i de la innovació.

i) En definitiva hem de parlar d'un model educatiu especial, el de les Illes Balears, i que no fa més que reflectir les contradiccions, les insuficiències i els problemes d'una societat que ha crescut econòmicament però que no ha fet el salt qualitatiu necessari. Cal parlar, en definitiva, d'un sistema educatiu que no acaba de resoldre els seus problemes quantitatius, ni de dur a terme la modernització educativa a través de la qualitat i la consolidació de l'equitat educativa.

Així doncs, tot i les millores que ha obtingut el sistema educatiu de les Balears, en els darrers anys i en tots els cursos escolars, cal assenyalar que sorgiran interrogants, tant pel que fa a les taxes d'escolarització com al rendiment —en un sentit global i ampli. Efectivament, les mesures que es prenen i les que es prendran no només no milloraran la situació del sistema educatiu, sinó que en poden implicar un empitjorament.

Només el diàleg, el consens, el pacte, la complicitat, la participació de tothom, la motivació de la comunitat educativa..., pot amortir, relativament, les negres perspectives del nostre sistema educatiu a causa de les mesures que, amb les retallades, la LOMCE, el Decret Wert sobre la Universitat o el TIL, estan prenent el govern espanyol i el govern de les Illes Balears.

Unes mesures que, a més d'una aposta ideològica molt concreta, suposen l'opció per un tipus de model productiu de baixa qualitat, de baixa productivitat, de baixos salaris i de baixa qualificació. Segurament estam en uns moments d'una recessió important en relació amb la democratització educativa que s'havia aconseguit progressivament. Un nou elitisme educatiu s'està consolidant per un model productiu de baixa qualificació educativa.

(*) Catedràtic d'Universitat de la UIB

UN GOVERN QUE TÉ POR DE L'EDUCACIÓ

Tonina Siquier Crespi

Assemblea de docents de les Illes Balears ha estat el primer moviment assembleari impulsat i format per mestres i professors que defensa una educació pública i de qualitat, constituïda al marge dels sindicats existents.

En funció de l'illa que triem veurem que al llarg d'aquesta legislatura han nascut col·lectius preocupats pel tema educatiu i que ho han fet en moments relativament coincidents en el temps. Però, sens dubte, aquesta preocupació comença el juliol del 2011 amb l'arribada al Govern del senyor Bauzà amb majoria del PP.

Encara que durant el curs 2011-12 –perquè el Govern anterior ja tenia el curs enllestit–, les retallades als centres educatius no varen ser de gaire importància en comparació amb el que ha vingut després, sí que des de la Conselleria d'Educació i des del Govern, començaren a encetar la tàctica d'anar anunciant les retallades que s'aplicarien el proper curs amb la intenció de desmotivar els docents i fer-los entrar en la dinàmica que “tanmateix” no hi havia res a fer per a canviar-ho. Aquesta sensació de “cosa dada i beneïda” va calar profundament en molts de professionals i en els sindicats, que veien com a única solució viable esperar un canvi de Govern el maig del 2015.

Durant aquell curs, el 2011-12, el que sí varen suprimir gairebé completament, foren els educadors ambientals, familiars i de carrer (dinamitzadors socioculturals i monitors de temps de lleure) i el Consell de la Joventut de les Illes Balears.

Però clar, davant els anuncis de tot allò que eliminarien de l'educació pública, laica, gratuïta i en català per al curs 2012-13, la comunitat educativa no es va deixar fer segons què. I el març del 2012 a Mallorca va néixer la Plataforma Crida, que ha aglutinat mestres, professors, famílies, alumnes, Serveis Socials... Aquesta plataforma ciutadana ha proporcionat l'emblema de l'embut i ha estès les camisetes verdes a tot el moviment.

Quan els docents no accepten convertir-se de manera submissa en els titelles del poder de torn –hem de recordar les paraules del president Bauzà instant els docents a callar i a complir totes les seves ordres–, esclata el conflicte. I el juny del 2013 es va dur a terme la primera assemblea de docents gestionada i convocada sense l'emparedat dels sindicats.

En aquest sentit, aquest Govern demostra tics autoritaris quan, ben igual que fan les dictadures, empra l'educació com a eina per controlar i

sotmetre la ciutadania als seus interessos. No entén l'educació com un mitjà per aconseguir una societat formada per persones amb capacitat crítica. Amb aquest tipus de persones tendríem una societat lliure per prendre les decisions que volgués. I això fa por a aquest Govern: és un Govern que tem l'educació.

La resposta que ha donat aquest Govern temorós de l'educació ha estat la de sotmetre els docents, els pares, les mares i els equips directius a una pressió que només provoca mal ambient, desconfiança, temor i empitjorament de les condicions de feina. Ho ha fet aplicant dos anys de retallades contínues que només han estat superades per Castella-la-Manxa i que, només a tall d'exemple, han consistit a augmentar el nombre d'alumnes per aula; disminuir en 1.000 professors la plantilla; allargar l'horari laboral dels docents; no cobrir les baixes com abans; reduir dràsticament beques de transport i de menjador... Aquestes retallades s'han fet emprant el pretext de la crisi.

Un altre tipus de retallada ha estat la dels drets lingüístics aconseguits amb la Llei de normalització lingüística i el Decret de mínims. Aquí no hi ha l'excusa dels doblers sinó una voluntat d'arraconar la llengua pròpia de les Illes Balears.

Com que durant dos cursos els pares i mares – recordem-ho, prop d'un 90%– varen continuar escollint l'ensenyament en català per als seus fills en el que havia estat la promesa estrella del PP durant la seva campanya electoral de lliure elecció de llengua, i aquests resultats tampoc no agradaven

a aquest Govern que tem l'educació, el 19 d'abril del 2013 va aprovar el famós Decret de tractament integrat de llengües (TIL). Es va fer sense cap estudi previ, sense consultar els professionals de l'educació, de manera precipitada, sense dotació econòmica ni de personal format.

Just després canviaven el conseller d'educació i s'encetava una etapa que no ha fet altra cosa que encendre encara més el malestar de la comunitat educativa i que ha mostrat ben a les clares els tics autoritaris envers l'educació. A partir de juny de 2013, el Govern ha començat una pressió combinada –per dalt i per baix– de l'escola i, al Govern, s'hi han sumat mitjans o grups socials afins que els ajuden o de vegades els fan la feina.

En tots els casos, el comú denominador és la incitació al desprestigi dels professionals de l'educació, la seva culpabilització dels mals resultats acadèmics i una pluja de canvis legals i normatius en poc temps que, lluny de millorar les condicions educatives, el que fan és sotmetre el sistema a una gran pressió.

Davant aquesta escalada de desprestigi i de retallades educatives per part del Govern, els docents varen decidir organitzar-se com a treballadors el juny del 2013, i durant els mesos d'estiu presentaren al Govern una taula de 10 punts de reivindicacions dels docents. Recolliren el 40% de signatures dels docents a favor de convocar una vaga indefinida que va començar el 16 de setembre passat. I varen posar en marxa una caixa de resistència que ha arribat a prop dels 700.000 euros, que surten, sobretot, d'aportacions

individuals. També va participar en la convocatòria unitària d'una manifestació històrica que va treure al carrer més de 120.000 persones al conjunt de les Illes.

LES DEMANDES DEL'ASSEMBLEA DE DOCENTS. SITUACIÓ ACTUAL DE LA NEGOCIACIÓ DELS 10 PUNTS.

Es varen aprovar per consens a l'Assemblea de docents 10 punts d'una taula reivindicativa per negociar amb l'Administració. Vegem quins són aquests punts i com ens trobam sis mesos després.

1. Anul·lació dels expedients disciplinaris oberts als tres directors de Maó

La Conselleria es va comprometre al principi de setembre a actuar amb la màxima celeritat. Però en realitat es va deixar esgotar el termini màxim per resoldre, que és de 6 mesos, i les sancions varen ser només de 10 i 15 dies –segons el cas– de suspensió de funcions i de sou.

A més s'hi ha afegit l'obertura d'un expedient al director de l'IES Marratxí, Jaume March, i el canvi de centre del director de l'IES Berenguer d'Anoia, Pere Morell, set mesos després d'haver presentat la dimissió i amb el curs començat.

2. Retirada del decret TIL

Sobre aquest tema (ben igual que cada un dels punts de la taula reivindicativa) se'n podria escriure un article sencer. Sis mesos després d'haver començat el curs es demostra que l'aplicació del

TIL és un autèntic despropòsit pedagògic que només ha generat víctimes en el camí de la seva aplicació, sobretot d'alumnes, els quals en són els màxims perjudicats. Tot i que la gran quantitat d'entitats, institucions, professionals del món educatiu, etc., han avisat el Govern de l'aberració que suposaria la implantació que ja havia fracassat en altres comunitats com Navarra i Madrid, el Govern segueix obstinat a voler continuar amb la seva aplicació.

3. Retirada de la LOMQE

No només no es retira sinó que quedà definitivament aprovada el passat 28 de novembre.

4. Retirada del Projecte de Llei sobre l'ús de símbols institucionals de les Illes Balears

En un desplegament dels tics dictatorials d'aquest Govern el passat 19 de desembre va aprovar la Llei per via d'urgència. Sembla que les prioritats del Govern són molt diferents de les que es demanen al carrer, la qual cosa ha provocat una allau de municipis que han declarat la senyera símbol municipal. En aquests moments s'espera l'aprovació del decret que la desenvolupi.

5. Convocatòria de les ajudes de menjador, transport i llibres de text i material didàctic dins el primer trimestre de curs

Just bones intencions per augmentar la partida pressupostària i agilitzar-ne la gestió. Si el Govern hagués emprat el que es va estalviar amb sous dels docents durant les 3 setmanes que va durar la vaga (quantitat que puja a devers 4 milions d'euros) hauria pogut solucionar aquest tema.

6. Reivindicacions respecte del professorat interí

No només no hi ha hagut cap millora sinó que al darrer Consell de Govern de 2013 es va prorrogar un any més la mateixa norma que va permetre un descens de 1.000 professors interins (un 8,3% de la plantilla).

7. Demandes sobre plantilles i ràtios

Caminam com els crancs: cap enrere. S'han previst menys professors que per al curs anterior.

8. Recuperació dels complements perduts, reconeixements dels nous sexennis des del dia 1 de juny de 2012 i acompliment de l'acord salarial de 2008 a l'escola concertada

S'ha allargat aquesta situació fins al final del 2015.

9. Baixes laborals 100% remunerades

Estan, habitualment, més de dues setmanes per substituir el professorat.

10. Contractació dels interins durant els mesos de juliol i d'agost

Precarització continuada, de cada vegada més, d'aquests professionals. Tot i que el secretari autonòmic es va comprometre a estudiar la viabilitat econòmica per tornar al sistema anterior, mai no ens n'han presentat cap estudi.

SEMBLA QUE LES PRIORITATS DEL GOVERN
SÓN MOLT DIFERENTS DE LES QUE ES
DEMANEN AL CARRER

PERSPECTIVES DE FUTUR

Tot i que la vaga indefinida continua convocada i com a treballadors, si així ho decidíssim en assemblea, la podríem tornar a posar en marxa, de cada vegada més s'opta, d'una banda, per una estratègia de defensa jurídica davant les nombroses denúncies o irregularitats que es produeixen als centres educatius i, de l'altra, la de donar a conèixer la situació a través d'una campanya de comunicació molt potent i ben estructurada que té moltes seccions, com la d'ALO CAMPS, que enregistra preguntes per a la Consellera; un nou programa de ràdio a Ona Mediterrània; el manteniment al dia del blog, el Facebook i el Twitter de l'Assemblea. I encetar tot un seguit de mobilitzacions que començaren amb la festa de la Primavera Verda del 21 de març i que tenen per objectiu continuar fent visible la realitat: que existeix un greu conflicte creat pel Govern amb el món educatiu.

I de cara al proper curs haurem de fer front a la LOMQE. Durant tot aquest temps no s'han deixat de convocar assemblees generals, que cada vegada són més organitzades i operatives, ni de millorar la comunicació i l'organització amb els centres. I, en definitiva, hem mantengut la lluita i el debat de totes les propostes que en cada moment es consideren adients, tot arribant a acords per a una educació pública, de qualitat i en català.

LA LLENGUA CATALANA: ENTRE L'EXPANSIÓ I LA MINORITZACIÓ

Joan Melià

La situació que travessa actualment la llengua catalana a les Illes Balears, pel que fa al tracte institucional, hauria estat, anys enrere, imprevisible. Les actuacions governamentals no es corresponen amb els estàndards d'una societat formalment democràtica i d'una estructura d'ordenació politicoadministrativa d'autogovern, encara que sigui limitat. És a dir, no es podia esperar que un govern autonòmic esmerçàs tots els esforços en planificació lingüística a residualitzar socialment la llengua pròpia, i alhora oficial, del territori que regeix. Encara que, això sí, sigui una política que concorda plenament amb les línies mestres en aquest camp del govern i de la tradició secular de l'estat en què aquest territori està administrativament tratat.

Darrerament podem veure que les decisions que prenen els dos governs amb relació a la llengua (en els àmbits administratiu, comunicatiu, escolar...) tenen com a objectiu la minva de funcions, la reducció efectiva dels drets d'ús, el capgirament de l'expansió de coneixements entre la població al·lòctona resident, l'impuls de la segregació de la comunitat lingüística i de l'empetitiment, etc. A més de fer-ho amb les nombroses mesures específiques que prenen en aquests àmbits contràries a l'estatus social de la llengua catalana, estimulen la conflictivització del tema lingüístic, amb les formes

amb què actuen i amb el suport i cobertura que ofereixen als sectors més bel·ligerants contra la llengua de les Illes, encara que, de vegades, ho pretenen amagar —sense gaire esment a tancar les transparències— amb un pseudobalearisme atrinxerat compte els perills de les suposades despersonalització i alienació que promou el catalanisme. Un estímul del conflicte, aparentment paradoxal si tenim en contra que és protagonitzat pels governants, però concordant amb els seus objectius ja que, evidentment, són coneixedors —ells o els seus mentors— dels efectes negatius que, en una situació com la de les Illes Balears, té sobre les possibilitats d'expansió i consolidació de la presència social de la llengua pròpia.

En aquest marc de restricció institucional hi ha, però, una sèrie de factors favorables a la llengua catalana que els dificulten l'assoliment dels seus objectius. Uns factors que algunes dècades enrere no hi eren, o tenien una incidència molt menor. Sobretot i bàsicament un major coneixement social, en sentit ampli, sobre la llengua catalana que fa més difícil la vehiculació de mentides i la manipulació de dades, mètodes i conseqüències de les polítiques lingüístiques. D'aquesta manera, hem de tenir en compte que hi ha un major coneixement de l'abast de la variació lingüística, de les implicacions

de la unitat i de la necessària compatibilitat dels dos aspectes, major familiaritat amb la varietat formal i més experiència en l'ús (passiu i/o actiu) d'aquesta varietat, més naturalitat en l'acceptació de les formes no necessàriament percebudes com a pertanyents a la varietat col·loquial pròpia, més alfabetització (del 21,1% de capacitat d'escriure'l entre la població nascuda a les Illes Balears major de 6 anys de l'any 1986 (IBAE, 1989), en què es va aprovar la Llei de normalització lingüística (29/04/1986), hem passat al 61,5% de l'any 2011 (IBESTAT, 2014), efectes positius (pel que fa a la bilingüització dels escolars) de l'ensenyament —totalment o molt majoritàriament— en català, multiplicació de la diversitat lingüística poblacional i ambiental, que impedeix la reducció bipolar, un major poliglòtisme individual, més freqüència de catalanoparlants de llengua d'origen diferent —el 1986, el 8,5% dels catalanoparlants de Mallorca tenien el català com a L2 (UIB-CIM, 1986); el 2010 eren el 44,1% (IBESTAT, 2011)—, etc.

Tot plegat, doncs, són majors dificultats per als qui volen vehicular falsedats sobre l'equilibri i les conveniències lingüístics. Aquests desavantatges que procedeixen del major coneixement, del sentit comú i de l'experiència són, però, compensats per una major visceralitat i abandó del raonament per part dels sectors que, encara que s'anomenen anticatalanistes, s'esforcen a promoure la renúncia a la major part dels trets propis —lingüístics i culturals— de les Balears. L'anticatalanisme, que sovint es vol autoetiquetar com a mallorquinisme (balearisme o amb noms referents a les altres

illes), a la pràctica actua com a antimallorquinisme; el mallorquinisme que executen consisteix a fer desaparèixer les formes que ens caracteritzen com a comunitat lingüística i cultural i a subordinar-se a l'espanyolisme polític, cultural i lingüístic més ranci, a la vegada que promouen un particularisme fals, tronat, pintoresc, populista i estèril.

LA DIVERSITAT D'ORÍGENS I LINGÜÍSTICA DE LES ILLES BALEARS

Com ja s'ha repetit sovint, i és fàcilment perceptible per a qualsevol observador, la complexitat de la situació sociolingüística s'ha incrementat notablement des de poc abans de començar aquest mil·lenni.

Del contacte primordial de dues llengües durant la major part del segle XX per a la pràctica totalitat de la població insular, hem passat, durant les dues darreres dècades, a un contacte lingüístic quotidià molt més plural.

Una de les causes d'aquest canvi —no l'única— ha estat l'expansió poblacional provocada pel corrent immigratori, que, a més d'incrementar-se quantitativament, també ha crescut amb diversitat de procedència (v. Taula 1). La població nascuda en territoris de parla catalana (AUT) que resideix a les Illes Balears, entre 1970 i el 2013, ha crescut un 51,7%; la població nascuda a la resta del món (AL·L) s'hi ha anat incrementat de manera continuada fins a arribar (2013) al 360,5%.

1. Illes Balears: Evolució de la població, segons el lloc de naixement.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'INE¹

	1970	1986	1996	2006	2013
Total	532.947	679.965	760.379	1.001.062	1.111.674
AUT ¹	81,6%	75,8%	72,5%	61,6%	59,4%
Pobl. AUT	434.708	515.207	551.177	616.851	659.263
AL·L	18,5%	24,2%	27,5%	38,4%	40,6%
Pobl. AL·L.	98.239	164.758	209.202	384.211	452.411
Espanyols ²	16,3%	20,7%	21,4%	19,6%	17,2%
Estrangers	2,2%	3,5%	6,1%	18,8%	23,4%

El significatiu creixement de la població estrangera —tot i que una part considerable (23%) procedeixen de països de l'Amèrica del Sud i del Centre— ha suposat una multiplicació elevada de les llengües presents a la nostra societat com a llengües primeres i pròpies dels residents insulars: en una recerca del 2010 (Canyelles, Melià (coord.), 2010) es van localitzar residents balears de més de 150 llengües primeres diferents i més de 50 llengües que, a part del català i del castellà, es transmetien intergeneracionalment a les llars illenques. Caldria tenir en compte la potencialitat de poliglòtisme social que aquest contingent de població estrangera pot suposar per a les Balears, principalment si és capaç d'oferir-los les condicions idònies perquè incorporin als seus coneixements lingüístics els de català.

Aquest nou capital lingüístic enriqueix la societat en conjunt, sobretot si està abocada al contacte amb societats estrangeres, ja sigui per l'activitat turística, al comerç o a creativitat.

D'altra banda, els coneixements de català, pel que fa a la capacitació en tres habilitats lingüístiques bàsiques (comprensió oral, expressió oral i expressió escrita), tenen una extensió

desigual, deguda tant a les conseqüències de la manca absoluta d'escolarització en aquesta llengua en una part considerable de la població autòctona major de 50 anys, la procedència al·lòfona de la població immigrada i les circumstàncies negatives que, en aquest aspecte, la nostra societat presenta per a la integració. En canvi, aquestes mateixes habilitats assolixen uns valors molt elevats pel que fa a coneixements de castellà. Pel que fa a les altres llengües (Taula 2), el coneixement més estès socialment és el de l'anglès, superior en deu punts a la mitjana espanyola (Eurobarometer, 2012; Melià, 2006).

Sens dubte la proximitat dels sistemes lingüístics català i castellà afavoreixen l'adquisició del català com a L2 entre els al·lòfons i, alhora, explica que hi hagi una diferència de 26 punts percentuals entre les persones que l'entenen i els que la saben parlar (diferència que no es dona en els coneixements declarats de cap altra llengua). Aquest aspecte de la intercomprensió relativament fàcil, que podria fer-se extensiva a entre la majoria de parlants de llengües romàniques diferents, s'hauria de tenir en compte a l'hora de planificar actuacions per a fomentar el poliglòtisme social.

T2. Capacitats lingüístiques. Illes Balears 2010

Font: Elaboració pròpia a partir de FUNDACC, 2011²

	Català	Castellà	Anglès	Francès	Àrab	Italià	Alemany	Altres
Entén	89,0	99,6	36,6	12,6	2,8	4,3	7,4	8,4
Parla	65,5	99,4	31,9	11,3	2,8	3,7	6,6	8,3
Escriu	51,7	99,1	26,7	9	2,4	2,7	4,4	7,3

ELS CONEIXEMENTS DE CATALÀ

Les dades més recents sobre coneixements de què disposem procedeixen, les primeres, de l'*Enquesta modular d'hàbits socials 2010. Usos lingüístics (EMHS2010)*, recollides per l'Institut Balear d'Estadística (IBESTAT, 2011) per encàrrec de la Direcció General de Política Lingüística del govern balear, que ja vàrem comentar parcialment en el número 878 d'aquesta revista (Melià, 2011), i les altres del Cens de població de 2011 (IBESTAT, 2014), que en aquest cas també són dades mostrals. En el primer cas, les dades van referides a població de 16 i més anys; en el segon, a població de més de 6 anys.

Si observam l'evolució dels valors relatius d'aquestes dades en els tres censos que les contenen, podem veure que, alhora que anava augmentant la població resident a les Balears, els coneixements de llengua catalana disminuïen en les capacitats orals i s'incrementaven en les capacitats escrites (Taula 3); els efectes de l'escolarització sobre una proporció cada vegada més elevada

de població, d'una banda, i l'increment del pes de la població d'origen immigrat, de l'altra, poden explicar aquests processos de canvi, en sentit oposat, dels percentatges. Però, si en lloc de tenir en compte els valors relatius, ens fixam amb els absoluts, veurem que s'ha incrementat notablement el nombre de persones residents a les Balears que tenen capacitats receptives i productives orals i escrites (Taula 4 i Gràfic 1).

Sens dubte la proximitat dels sistemes lingüístics català i castellà afavoreixen l'adquisició del català com a L2 entre els al·lòfons i, alhora, explica que hi hagi una diferència de 26 punts percentuals entre les persones que l'entenen i els que la saben parlar (diferència que no es dona en els coneixements declarats de cap altra llengua). Aquest aspecte de la intercomprensió relativament fàcil, que podria fer-se extensiva a entre la majoria de parlants de llengües romàniques diferents, s'hauria de tenir en compte a l'hora de planificar actuacions per a fomentar el poliglòtisme social.

T3. Evolució dels coneixements de llengua catalana a partir de les dades que ofereixen els censos de població. Dades referides a la població de 15 o més anys. Valors relatius.

Font: Dades facilitades per IBESTAT

	1991	2001	2011
Comprensió oral	88,81%	88,51%	83,24%
Expressió oral	66,91%	61,55%	57,86%
Comprensió escrita	53,99%	60,75%	63,60%
Expressió escrita	23,04%	36,08%	39,33%

T4. Evolució dels coneixements de llengua catalana a partir de les dades que ofereixen els censos de població. Dades referides a la població de 15 o més anys. Valors absoluts.

Font: Dades facilitades per IBESTAT

	1991	2001	2011
Comprensió oral	507.859	625.484	771.305
Expressió oral	382.623	434.964	536.056
Comprensió escrita	308.762	429.295	589.253
Expressió escrita	131.770	254.993	364.454

Convé tenir en compte que l'any 2011 el nombre de persones pertanyents al grup AUT arribava a 457.171, per tant el nombre de capacitat en l'ús del català en totes els habilitats supera el nombre de nascuts a les Balears, excepte en la capacitat d'escriure-hi. De fet, segons les dades del Cens de 2011, el català va ser la primera llengua que parlaren 410.413 residents de les Balears de 6 anys o majors, i, en canvi, diuen que la saben parlar 616.761 (el 33,5% dels qui la parlen, per tant, la tenen com a L2) (IBESTAT, 2014).

EL MODEL D'ESCOLA FINS ARA VIGENT HA AFAVORIT L'EXPANSIÓ DE CONEIXEMENTS ENTRE TOTS ELS ESCOLARS

Com ja hem dit, l'escolarització en l'etapa en què el català era absent dels currículums escolars o en la que ja hi ha estat present, com a assignatura o com a llengua vehicular, és determinant sobretot en les habilitats més acadèmiques: la lectura i, principalment, l'escriptura (Gràfic 2). Els més joves són els qui se senten més capacitats per a escriure-hi; són els que durant tota la seva escolarització han tengut l'assignatura de català i, a més, molts d'ells l'han usat en altres matèries com a llengua vehicular.

CONCLUSIONS

Hi ha una sèrie d'aspectes positius, entre els quals destaca l'expansió dels coneixements de català, bàsicament gràcies al manteniment com a L1 de la població d'origen autòcton i a l'adquisició com a L2 entre una part considerable de la que té origen immigrant (sobretot els de segona generació), encara que inferior al que s'hauria de considerar habitual

en les societats normalitzades lingüísticament. En aquest sentit, l'escola —el model d'escola fins ara vigent— ha afavorit l'expansió de coneixements entre tots els escolars, amb independència de l'origen familiar.

En les circumstàncies actuals, l'increment de coneixements pot no evolucionar cap a un augment de l'ús social del català, ni cap a una presència més elevada d'aquesta llengua en el paisatge lingüístic insular. D'una banda, perquè les darreres actuacions governamentals sobre el model escolar persegueixen frenar aquest procés d'expansió de coneixements i usos del català (i no la voluntat d'incrementar els coneixements de l'anglès entre els escolars o evitar una progressiva pèrdua, inexistent segons totes els indicis i proves, de coneixements de castellà). Però també hi ha altres raons; la funcionalitat del català també ha estat retallada, en el sentit que li han fet perdre funcions en els usos en l'Administració pública, en els mitjans de comunicació autonòmics, en l'escola mateixa..., la qual cosa, juntament amb l'abandó de la llengua en actes públics i en usos institucionals o en les relacions interpersonals entre heterolingües, la durà a ser percebuda com a de menor interès per a l'activitat i promoció laborals i per a la integració social.

UN TEIXIT SOCIAL MÉS AMPLI QUE MAI QUE ÉS FAVORABLE A L'EXPANSIÓ DE L'ÚS DEL CATALÀ

Així com impossibiliten la plenitud de funcions que hauria de tenir el català, les decisions preses des de les institucions autonòmiques també pretenen afeblir la potència de la llengua pròpia de les Illes desvinculant-la —amb més o menys claredat o

amb emmascaradament— de la resta del domini lingüístic, amb la consegüent limitació de recursos i de camp d'expansió de l'ús del català.

Contràriament al que fan ara, des de les institucions s'haurien de reforçar i estimular les actituds favorables a l'adquisició i ús del català, tant entre autòctons com entre al·lòctons, i presentar-lo com una oportunitat cohesionadora en lloc de motiu de conflicte. Mai no pot interessar separar la gent per la seva procedència —territorial, cultural o lingüística—, sinó fer-la convergir cap a la voluntat de construir una societat comuna i més solidària.

DES DE LES INSTITUCIONS S'HAURIEN DE REFORÇAR I ESTIMULAR LES ACTITUDS FAVORABLES A L'ADQUISICIÓ I ÚS DEL CATALÀ

Pot haver-hi, avui, un teixit social més ampli que mai que és favorable a l'expansió de l'ús del català —i això, a més d'altament positiu, és absolutament necessari—, però en l'etapa actual per a garantir la continuïtat de qualsevol comunitat lingüística també cal que el seu estat i governants li siguin favorables. En cas contrari, com succeeix ara, tot es fa més difícil, si no impossible. Per tant, la voluntat de mantenir la nostra comunitat no pot tenir només una expressió social, sinó que també s'ha de traslladar al marc de la gestió política, amb projectes i actuacions a llarg i a curt termini.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Canyelles, C., & Melià, J. (2010). Les llengües de la immigració a les Illes Balears. <http://www.uib.es/depart/dfc/gresib/llengues/resultats.htm#1>

Eurobarometer, S. (2012). Europeans and their languages (p. 145). http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf

FUNDACC, F. A. de la C. i la C. (2011). Baròmetre de la comunicació i la cultura. Informe general Illes Balears 2010 (p. 536). Barcelona.

IBAE (1989). La llengua de les Illes Balears (p. 126). Palma: Govern de les Illes Balears.

IBESTAT (2011). Enquesta modular d'hàbits socials 2010. Usos lingüístics. Retrieved May 15, 2014. http://ibestat.caib.es/ibfiles//content/files/noticias/2011/ Usos linguistics - Principals resultats versió final_cat.pdf

IBESTAT (2014). Cens de població 2011. 2, Coneixements de la llengua catalana. <http://ibestat.caib.es/ibestat/estadistiques/poblacio/censos-poblacio/cens-2011/9cc677ad-ced2-475a-9e57-e0193466a532>

INE, I. N. de E. (n.d.). Demografía y población. <http://www.ine.es/>

Melià, J. (2006). El model trilingüe: l'errat (i erràtic) camí per fer créixer el coneixement de l'anglès. *Lluc. Revista de Cultura I d'Idees*, (854), 3–7.

Melià, J. (2011). La llengua catalana a les Balears. Algunes dades recents sobre usos i coneixement. *Lluc. Revista de Cultura I d'Idees*, (878), 3–7.

UIB-CIM (Universitat de les Illes Balears - Consell Insular de Mallorca). (1986). Enquesta sociolingüística.

L'EDUCACIÓ I LA SENSATESA

Damià Pons

Imaginem que a les Balears hi ha una entitat privada anomenada Fundació per al Coneixement i el Progrés, els objectius de la qual són promoure reflexions en profunditat sobre els més diversos aspectes de la realitat de l'arxipèlag. Amb continuïtat, amb rigor i sense presses, van elaborant documents que de vegades analitzen alguna parcel·la concreta del present i altres s'atreveixen a endinsar-se pels camins de la prospectiva. Els patrons de la Fundació –hotelers, directius d'entitats de crèdit, empresaris del sector de l'alimentació, constructors, presidents de diferents associacions de comerciants... no tenen cap voluntat de treure'n un profit que repercuteixi directament sobre el seu compte de resultats. Simplement pretenen fer possible l'existència d'un organisme que vagi aportant dades i idees, anàlisis i propostes, les quals, en el cas que fossin tengudes en compte, previsiblement podrien contribuir a la millora global del país, tant des de l'acció governamental com des de les actuacions de la societat civil. El punt de partida és que l'autoconeixement sempre ha de ser considerat una premissa prèvia per a dur a terme un procés de superació dels problemes i de les mancances, tant l'àmbit personal com col·lectiu.

EL SISTEMA ESCOLAR NECESSITA ESTABILITAT LEGISLATIVA

En la seva darrera reunió bimestral, el Patronat de la Fundació havia decidit que encarregaria la realització d'un estudi en el qual es proposassin les principals directrius d'actuació que haurien de ser implantades en el sistema escolar balear. I abans que l'equip de redactors experts que varen ser contractats començàs a enllestir la formalització definitiva del document, el Patronat va voler

organitzar una jornada en la qual una vintena llarga d'especialistes reflexionaren, en una pluja d'idees espontània però ben fonamentada en l'experiència i en els coneixements de cada un d'ells, sobre quines havien de ser les línies filosòfiques, les actituds i les mesures concretes que segons el seu parer caldria que fossin adoptades per tal que l'educació escolar pogués aconseguir la màxima eficiència en cada un dels diversos objectius que té assignats. El grup que finalment es va formar incloïa professors d'universitat, directors de centres de primària i de secundària, tant públics com concertats, representants d'entitats d'innovació educativa, dirigents sindicals, tres bons coneixedors dels diferents sistemes educatius d'Europa, alguns ensenyants de prestigi reconegut, gestors de la xarxa concertada, els presidents de les associacions de pares i mares, uns experts en avaluació de centres i d'alumnes, dos economistes especialitzats en l'anàlisi del model econòmic i del mercat laboral propis de les Balears, un sociolingüista, un expert en la connexió entre la

formació professional reglada i el món del treball, dos tècnics en la gestió de l'educació d'adults i de la formació permanent en l'àmbit de l'empresa...

S'HAURIA D'EVITAR QUE L'ENSENYAMENT FOS UTILITZAT COM UN TERRENY DE CONFRONTACIÓ ENTRE DIFERENTS DOCTRINARISMES POLÍTICS

Després de deu hores de reunió, amb tan sols unes poques i breus interrupcions per a resoldre necessitats alimentàries, els assistents varen constatar que malgrat la intensitat de la sessió encara quedaven moltes qüestions que no havien estat tractades o que ho havien estat sense un nivell suficient d'aprofundiment. Tot i així, a mesura que es va anar produint l'intercanvi d'opinions, es va començar a configurar una llista de principis, de punts de vista i de propostes, que aconseguiren la unanimitat entre els participants. Encara es tracta d'un material que necessita concretar una mica més. Tanmateix, és evident que de la sessió se'n varen derivar consideracions i propostes ben aprofitables, una característica de la majoria de les

quals és que sobretot es fonamenten en la sensatesa més elemental. Hem tengut l'oportunitat d'accedir a aquest material encara embrionari i hem cregut que podia ser de l'interès dels lectors d'aquesta revista. A continuació, vosaltres mateixos podreu jutjar-ho.

1. El sistema escolar necessita estabilitat legislativa, tranquil·litat en la gestió i continuïtat en el desenvolupament dels programes establerts. El seu funcionament no hauria d'estar sotmès a canvis legislatius constants, a nivell d'Estat, ni tampoc a una sobresaturació de producció normativa de caràcter substitutiu. Igualment s'hauria d'evitar que l'ensenyament fos utilitzat com un terreny de confrontació entre diferents doctrinarismes polítics. També seria molt recomanable que el populisme –receptes simplistes per a gestionar realitats complexes– i el catastrofisme –el mediàtic, el dels polítics que estan a l'oposició, el dels ciutadans no gaire informats– fossin foragitats del debat públic. Així mateix, convendria que els resultats dels informes PISA, mediàticament tan atractius, deixassin de ser considerats una mena de revelació divina que per força ha d'acabar determinant el rumb de l'aprenentatge dels alumnes. El sistema

tengui legitimitat democràtica per aplicar al 100% el seu programa, en confrontació amb els altres grups parlamentaris, és clarament discutible. Si l'acció d'un govern sempre s'hauria de fonamentar en la pràctica del diàleg i en la recerca constant dels màxims nivells d'acord, en l'àmbit de l'educació la unilateralitat en les decisions ha de considerar-se del tot negativa, perquè tan sols del consens se'n podran derivar l'estabilitat, la tranquil·litat i la continuïtat, tan necessàries per a fer possible que el sistema escolar funcioni amb eficiència.

**UN GOVERN RESPONSABLE TENDEIX
A L'ADOPCIÓ PREFERENT DE LES
MESURES QUE SIGUIN CAPACES
D'ACONSEGUIR MÉS CONSENS SOCIAL**

Tanmateix, la voluntat d'acord en l'àmbit de l'educació ha d'anar més enllà de l'acció governamental i de l'activitat parlamentària. Els gestors polítics del sistema escolar necessàriament han de pretendre la inclusió dels diferents sectors afectats per la presa de les decisions, tant a nivell legislatiu i normatiu com en l'àmbit de les mesures més concretes i més quotidianes. Així, la predisposició a compartir reflexions i solucions, complicitats i sinergies, en els marcs de relació que estiguin formalment establerts (consell escolar, junta de personal, contactes amb les associacions de directores o amb les de pares i alumnes, amb organismes empresarials i sindicals)

ha de ser la premissa essencial dels responsables polítics de l'administració educativa.

La gestió del sistema escolar ha de ser col·legiada, sota el lideratge de l'equip polític de la conselleria que en sigui responsable, és clar. Els funcionaris, els equips directius dels col·legis i instituts, els sindicats, les associacions de pares i mares i els titulars dels centres concertats, en cap cas no poden ser únicament receptors i complidors submisos de les directrius emeses per uns responsables polítics que o no els han consultat o, si ho han fet, no han tengut en compte per a res les seves aportacions. El pitjor mal que pot fer un govern al sistema escolar és gestionar-lo a cops d'"orden y mando", amb prepotència, sense cap voluntat de tenir en compte els arguments que són expressats des de la pluralitat dels sectors que estan inclosos en el procés educatiu. L'administració ha de ser molt més col·laboradora i coordinadora que no fiscalitzadora. Un equip polític que no tengui confiança en aquells que són els responsables d'obrir els centres tots els dematins i de gestionar el dia a dia de les aules acabarà tenint unes conseqüències molt tòxiques per a l'escola d'un país. Els polítics cal que sobretot tinguin confiança en els equips directius i en els professors.

Els són els qui coneixen el terreny i n'identifiquen millor els problemes i en poden decidir les mesures de superació més eficaces. La confiança dels governants en els professionals de l'ensenyament s'ha de materialitzar en la institucionalització de l'autonomia dels centres, cada un dels quals, en el

marc de les línies generals establertes per al conjunt de les Balears, ha de tenir la capacitat de plantejar, a partir de la seva realitat particular, el projecte docent integral que els sigui més idoni. Uns equips directius professionalitzats i alhora elegits pel claustre i uns professors adequadament preparats per a l'exercici de la docència, conjuntament amb els serveis especialitzats de l'administració, han de fonamentar el funcionament del centre en la pràctica constant de l'autoavaluació i de l'avaluació externa, els resultats de les quals han de ser la base d'una reflexió compartida constant i de l'adopció de les mesures adients per a la superació de les deficiències i mancances, tant les referides a l'aprenentatge com a la docència i la gestió. La psicosis dels resultats de les proves PISA ha de ser superada per una cultura d'avaluació centrada en els mateixos col·legis i instituts, amb la perspectiva de millorar els seus indicadors anteriors i sempre tenint en compte els factors explicatius de la incidència que el context sociocultural i el model econòmic i professional vigent puguin tenir en el rendiment dels alumnes. De cada alumne i de cada centre, el sistema escolar ha de procurar treure'n el màxim rendiment possible, intentant superar els desavantatges objectius de caràcter personal, familiar o contextual que en cada cas hi pugui haver.

3. A l'educació escolar cal protegir-la de les sobrecàrregues i de les expectatives excessives. Si hi ha un percentatge insuficient d'èxit escolar, o un nombre molt elevat d'alumnes que abandonen el circuit educatiu abans d'aconseguir la titulació

obligatòria bàsica, o si els índexs de lectura de la població són massa baixos, o si no abunden les actituds personals d'emprenedoria, o si hi ha massa incompliment de les normes de convivència cívica, o si no és del tot positiva la qualitat general de la professionalització dels ciutadans, o si els alumnes estudien durant molts anys idiomes i matemàtiques i tanmateix no n'adquireixen uns coneixements acceptables, o si hi ha una total ignorància de les claus que permeten la comprensió de la cultura de base religiosa, o si tenen poc interès per les humanitats, o si no aprenen a fer un ús adient de les noves tecnologies... Etcètera, etcètera, etcètera.

De tots aquests mals, n'és únicament responsable l'escola?

Als centres escolars, des de l'etapa infantil fins a la secundària, els alumnes s'hi estan unes sis hores diàries. La pregunta que cal fer-se és la següent: tot s'ha d'aprendre dins l'aula? L'escola és un espai molt important en l'educació dels ciutadans, evidentment que sí, però no en té l'exclusivitat. Aquesta és la primera premissa que han d'establir les lleis i les administracions educatives. Convendria evitar que els textos legals i els programes educatius que es presenten a les eleccions deixassin de banda la responsabilitat i la funció dels agents corresponsables múltiples que també intervenen en els processos de formació escolar. De vegades es pot tenir la sensació que hi ha concepcions de l'escola que eximeixen de qualsevol deure les famílies, els mitjans de comunicació, els entorns socials, el model econòmic vigent o els

SANT FRANCESC

UN DELS MONUMENTS MÉS
EXTRAORDINARIS DE PALMA

ONE OF THE MOST EXTRAORDINARY
MONUMENTS IN PALMA

UNO DE LOS MONUMENTOS MÁS
EXTRAORDINARIOS DE PALMA

EINES DERAUBERGEWÖHNLICHSTEN
MONUMENTE VON PALMA

RUTA
FRANCISCANA
MALLORCA

Convent de Sant Francesc
Convent de La Porciúncula
Santuari de Cura

Open 10:00 - 18:00
Sundays 10:00 - 14:00

CONVENT DE SANT FRANCESC
FRANCISCANS T.O.R.
Plaça de Sant Francesc, 7

Discount ticket/Rabatt-Ticket
Special offer / Spezialangebot

VISIT: 2,5€

valors morals dominants. Sembla com si els ensenyants i l'administració fossin els únics que han de carregar amb la culpa que hi pugui haver un nombre significatiu d'escolars que no saben esforçar-se o concentrar-se o treballar en equip o ser respectuosos amb els seus companys o tenir l'hàbit de la lectura. A partir de la consideració que els entorns familiars són molt determinants en l'èxit o en el fracàs escolar, l'administració i els equips docents han de tenir un discurs i una pràctica de corresponsabilització dels pares en la formació dels seus fills. Cal, d'una banda, facilitar-los la participació en la dinàmica escolar, i també proveir-los dels instruments –emocionals, actitudinals, d'habilitats pràctiques- que més útilment podran repercutir en la gestió de l'entorn familiar i dels seus mateixos fills. Des de l'administració, cal invocar directament la responsabilitat dels pares, exigint-los que assumeixen el paper que els correspon.

**SEMBLA COM SI ELS ENSENYANTS I
L'ADMINISTRACIÓ FOSSIN ELS ÚNICS QUE
HAN DE CARREGAR AMB LA CULPA QUE HI
PUGUI HAVER UN NOMBRE SIGNIFICATIU
D'ESCOLARS QUE NO SABEN ESFORÇAR-SE**

Un paper que sobretot s'ha de fonamentar en l'exemplaritat: els fills valoraran l'escola, o es comportaran cívicament, o llegiran, o seran ordenats, o es relacionaran de manera respectuosa, o s'esforçaran, o tendran una actitud social positiva, en la mesura que així ho facin els seus pares i familiars més pròxims. Igualment, ¿quina manca de coherència no seria exigir que l'escola inculcàs en els alumnes l'interès per la cultura i una bona predisposició a involucrar-se en actuacions cíviqües si, paral·lelament, ni la família ni la societat en què viuen en fan una valoració positiva, de la cultura i de la implicació cívica?. ¿O com poden alguns mitjans de comunicació, el món empresarial i els partits polítics que aposten per un determinat model econòmic, fonamentat en una ocupació que no requereix mà d'obra qualificada, responsabilitzar exclusivament el sistema escolar i esqueixar-se demagògicament les vestidures cada vegada que surt la notícia del percentatge altíssim d'alumnes de les Balears que abandonen l'escola sense haver aconseguit la titulació bàsica? Si l'economia del

totxo i dels serveis turístics barats no exigeix gairebé més que un nivell molt elemental de formació, si els empresaris contracten sense cap exigència d'haver de certificar la realització d'uns determinats estudis, si la dreta política i els poders econòmics ni tan sols no volen plantejar-se una estratègia que aposti per una producció complementària de més valor afegit, ¿com pot evitar-se que una gran part dels alumnes balears no interioritzin la idea que estudiar els acabarà servint de ben poca cosa i que, per tant, no cal esforçar-s'hi gaire i que, a més a més, com més aviat entrin en el mercat de treball –tot això, és clar, abans del 2008- més aviat podran participar en la gran festa de consum i oci que tot el seu voltant els ofereix?

**ENCARA HI HA UN BAGATGE ESCÀS DE
FORMACIÓ ESCOLAR EN LES FAMÍLIES I UNS
ÍNDEXS DE LECTURA I DE CONSUM CULTURAL
DEL TOT INSUFICIENTS**

L'èxit d'un sistema escolar únicament pot produir-se si en paral·lel hi ha un context familiar, cultural, social i econòmic que el faciliti i el faci possible. A les Balears és evident que aquesta situació no es dona de manera satisfactòria. Encara hi ha un bagatge escàs de formació escolar en les famílies i uns índexs de lectura i de consum cultural del tot insuficients.

I el model econòmic hegemònic desincentiva la motivació per a la formació escolar i professional. De tot plegat, sembla que se'n podria treure una conclusió: la millora de la formació dels alumnes de les Balears únicament serà de veritat possible en la mesura que progressivament també vagin millorant –en cultura, en civisme, en professionalitat- les famílies i la societat. Mentres tant, el sistema escolar haurà de continuar assumint la sobrecàrrega de tasques i de responsabilitats que el sobrepassen per compensar l'absentisme o l'impacte negatiu que rep del seu entorn.

4. En determinar les funcions del sistema escolar és molt important encertar a l'hora de definir i decidir els seus objectius prioritaris. Encara que en alguns moments ho pugui haver semblat, mai no s'hauria de caure en l'error de considerar que l'increment del

nombre d'ordinadors o de pissarres digitals a les aules pot set un objectiu prioritari. O el creixement del nombre de menjadors escolars. Ni tampoc, és clar, l'aprenentatge eficient d'una llengua estrangera. El gran repte del sistema escolar obligatori, a la vegada inclusiu i personalitzador, és garantir que la generalitat dels alumnes adquireixen les competències bàsiques: comprensió i expressió oral i escrita (en català i en castellà), càlcul matemàtic, aptituds de relació personal, autonomia i autoconfiança, actituds positives davant el procés d'aprenentatge, predisposició a l'establiment de vincles cooperatius amb els companys i familiars i amb l'entorn més pròxim. I, a partir de l'assoliment d'aquestes competències bàsiques, l'escola o l'institut han de fer tot el que sigui necessari perquè cada alumne pugui elevar al màxim, en la mesura de les seves capacitats, el nivell del seu aprenentatge, tant en habilitats pràctiques com en coneixements, tant en intensitat com en extensió. Igualment, una funció prioritària hauria de ser la de proveir els alumnes dels mètodes adients per a la circulació experta dins el vastíssim món del coneixement a hores d'ara disponible i per a la selecció, l'organització i la interpretació de tots els continguts que hi puguin trobar en referència a un determinat tema.

**LA MILLORA DE LA FORMACIÓ DELS
ALUMNES DE LES BALEARS ÚNICAMENT
SERÀ DE VERITAT POSSIBLE EN LA MESURA
QUE PROGRESSIVAMENT TAMBÉ VAGIN
MILLORANT -EN CULTURA, EN CIVISME, EN
PROFESSIONALITAT- LES FAMÍLIES
I LA SOCIETAT**

L'escola, a més de contribuir a la construcció de la personalitat de cada alumne, també ha de tenir l'objectiu de comprometre's i de col·laborar en la creació d'una societat cohesionada, que tenguí múltiples elements compartits, que sigui al mateix temps integradora i respectuosa amb la diversitat, que faci de la igualtat d'oportunitats i de la vinculació amb la comunitat els seus principis més irrenunciabls. Cada aula i cada centre són a petita escala un reflex de la realitat social. I en el cas que no ho siguin, podem parlar directament d'una situació de distribució classista dels alumnes que

**UNA INTERCULTURALITAT QUE S'HA DE
FONAMENTAR EN EL RECONeixEMENT DE LA
DIVERSITAT I EN LA CONSIDERACIÓ QUE
LA LLENGUA CATALANA**

convendria que fos corregida. A la vegada, cada aula i cada centre que donin acollida a la diversitat són l'embrió de la societat futura desitjable. Una societat diversa fonamentada en els principis de la interculturalitat i de la igualtat en drets i deures.

Una interculturalitat que s'ha de fonamentar en el reconeixement de la diversitat i en la consideració que la llengua catalana, la històricament pròpia de les Balears, ha de tenir les següents funcions: ha de ser la que identifiqui el territori, la d'ús preferent en els àmbits de l'ensenyament i l'administració, la que tenguí una posició hegemònica en els usos públics, la que serveixi de punt de trobada de les nombroses llengües i cultures que són presents a les Balears. Així mateix, en l'actual context demogràfic i sociolingüístic, l'escola ha de tenir la funció de compensar la situació clarament desfavorable per al català que hi ha en l'entorn social.

L'acompliment d'aquest objectiu requereix que el català en sigui la llengua vehicular preferent, de l'aprenentatge escolar. A més, tan sols si se'n fa un ús vehicular podrà fer-se realitat el manament legal, explícit a l'Estatut d'Autonomia vigent, que determina que en acabar l'ensenyament obligatori tots els alumnes de les Balears han de tenir un bon domini, oral i escrit, de la llengua catalana i de la castellana.

Properament hi ha convocada una nova reunió de la vintena llarga d'experts en educació que abans hem esmentat. L'objectiu és continuar aportant més reflexions i més propostes al grup d'experts que han d'executar l'encàrrec, fet per la Fundació per al Coneixement i el Progrés, de redactar un document que inclogui les mesures que haurien de ser implantades al sistema escolar de les Balears per aconseguir la seva millora a tots els efectes. Pensam que convindrà estar ben atents a les noves aportacions que pròximament s'aniran donant a conèixer.

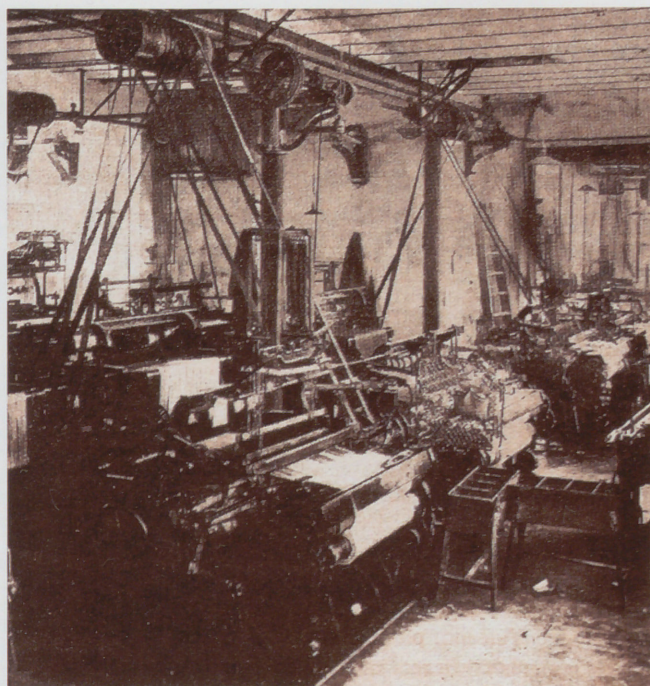
DEL CAMP AL TELER. LES FÀBRQUES DE TEIXITS: UNA LECTURA EN CLAU FEMENINA

Catalina Martorell Fullana

Si ens volem acostar a redescobrir la història del món de la dona i la fàbrica en trobarem poques petjades visibles. Però si gratem un poc als nostres arxius i memòria col·lectiva podrem descobrir un passat en el qual les dones tingueren un paper ben destacat en el món de la indústria mallorquina.

Avui dia són poques les fàbriques que queden en peu. Però a la nostra illa el teixit industrial no era gens menyspreable. En el cas de Ciutat i localitats com Sóller i Esporles, la indústria tèxtil fou un dels motors econòmics d'aquestes localitats en concret i de l'illa en general. D'aquella vida fabril tan sols en queda el record, ja que les naus industrials han estat o bé esbucades o bé reconvertides en altres usos i no en queden gairebé restes. En el cas de Palma ja vàrem esmentar a la fàbrica de can Ribas, ubicada a la Soledat, i en els casos de Sóller o Esporles de tot el seu passat industrial només en queden algunes fàbriques com la de Ca les Ànimes (Sóller).

Des de mitjans del segle XIX es té constància de la participació de les dones com a obreres industrials en les fàbriques mallorquines. Moment en què es comença a desenvolupar el sector secundari. El 1877 Alexandre Rosselló va escriure que la indústria mallorquina exportava cada any importants quantitats de productes, entre els quals destacaven el calçat, els sabons, els productes derivats de la indústria agroalimentària i els teixits. En aquestes fàbriques de teixits la mà d'obra era bàsicament femenina. Els homes ocupaven els càrrecs directius o bé els de manteniment de la maquinària. El sector tèxtil es nodria de mà d'obra femenina i precisament una de les primeres societats obreres que sorgirà serà la societat de cosidores titulada *La Virtud Social*. Aquesta societat fundada el 1870 demandà millores laborals per a les dones i encapçalà algunes vagues en demanda d'una pujada del sou. Un salari

sempre fou inferior al dels homes, fet que fou un dels principals motius de la contractació de mà d'obra femenina per l'abaratiment que suposava el seu baix cost salarial. Per tant, en relació amb els seus companys, les dones patien una explotació encara més brutal a les fàbriques, cobrant tres reals al dia mentre que els homes podien arribar a guanyar-ne vuit o nou al principi de segle XX. Ja el 1930 les dones guanyaven quatre pessetes i els homes nou, i el 1950 guanyaven 11'13 pessetes i els homes 17'18 pessetes.

El treball a la fàbrica podia arribar a ser molt dur però més ho havia estat la feina al camp. La fàbrica els permetia una estabilitat que no els podia donar el camp, que exigia una feina feixuga, inestable i precària. La fàbrica va permetre a moltes dones poder gaudir d'un contracte i, a partir del s. XX, assegurar-se certes prestacions socials i una jubilació per a la vellesa.

Pel fet de ser tant mínims els salaris d'aquella època per a una família obrera, les dones es veien obligades a treballar per tal d'ajudar els seus marits per tirar endavant les seves vides. Però després de les llargues jornades de treball que els imposava la fàbrica, les dones tenien cura de la seva llar i dels seus fills i marit. Obligades a treballar a casa i a la indústria, a emportar-se les seves criatures a la fàbrica –també amb un sou indigne– no foren poques les que alçaren la veu juntament amb els seus companys per reivindicar millors condicions laborals i de vida. Es van viure importants vagues,

TELARES CENTENARIOS FABRICAN «ROBA DE LLENGOS, DRAP I TOVALLES» VISITAMOS UNO DE LOS ULTIMOS REDUCTOS ARTESANIA TEXTIL MALLORQUINA

Pere Xamena en su "Historia de Mallorca" cita que a finales del siglo la industria de "Teixits" considerada la mas importante de la isla. 2.000 telares daban a mas de 6.000 personas. de sus productos eran vendidos a la Peninsula, a Cuba y Santo Rico. Actualmente tan solo quedamos tres centros, en los que se trabaja de forma artesanal, en las antiguas telares de Santa Maria, Lloseta

Al final de una de las más antiguas calles de Lloseta —"es el carrer Major"—, un fuerte y monótono teclateo llama la atención a cualquier persona ajena al lugar. Allí, como si el tiempo no hubiese pasado demasiado, fabrican en régimen familiar, las artesanales telas mallorquinas como "roba de llengos", cubrecamas, mantelerías, "drap" y "tovalles".

—En esta misma calle, hace cincuenta años, —nos dice doña Antonia Ferragut— había cinco o

seis industrias manuales de este tipo, que fabricaban paños, a los que vulgarmente llamaban "burell".

Gabriel Riera Ferragut es el joven propietario de esta industria artesana. El nos atiende y nos da toda clase de explicaciones.

—"Mi padre, que aún supervisa muchos trabajos, me enseñó el oficio. A él se lo enseñó su padre y a su padre su abuelo. Los telares con que trabajamos son centenarios y nuestra misma familia los tenía instalados hace tiempo en la pequeña y vecina localidad de Biniamar. La

com les protagonitzades per La Virtud Social; la vaga de modistes de 1911; la de 1926 viscuda a Esporles, on més d'un centenar de persones no van acudir a treballar en solidaritat amb les sis obreres acomiada per haver-se a signar un contracte inacceptable (el nombre total d'operaris era de 244 (165 dones i 79 homes), d'aquests, 119 feren l'aturada); o la vaga protagonitzada el 18 de juliol de 1936 per les obreres de la fàbrica de calces de Can Ventosa d'Eivissa, que els valgué poc després la presó a moltes d'elles.

LA FÀBRICA VA PERMETRE A MOLTES DONES PODER GAUDIR D'UN CONTRACTE SOBRETOT A PARTIR DEL SEGLE XX

Per altra banda, hi hagué algunes dones que a causa de la millora de la seva condició econòmica en casar-se abandonaren el treball a la fàbrica. Altres compaginaven la tasca productiva a la seva llar. Però cal recordar aquelles famílies d'obres que no els quedava més remei que acceptar aquelles dures condicions de vida per poder subsistir.

D'aquest món que hem provat de dibuixar n'han recuperat una part important de la seva història el *Col·lectiu Fabricantes* compost per Caterina Garcies, Bàrbara Suau Font i Paquita Canals Bauzà. Aquest col·lectiu ha mirat de recuperar la memòria i la història de la fàbrica de teixits de Bunyola,

coneguda popularment com *sa Fàbrica*. A través de moltes d'entrevistes, recollida de fotografies, documentació arxivística i d'hemeroteca han anant recuperant la memòria de cent anys de *sa Fàbrica* (1913-2013). Aquesta fàbrica de teixits fou ocupada majoritàriament per mà d'obra femenina i és un exemple del pas del treball al camp a la fàbrica de moltes famílies bunyolines. Així, el setembre de 2013 organitzaren una exposició i presentaren un documental on es narren les vivències de les dones que foren protagonistes del seu dia a dia a la fàbrica. De l'antiga fàbrica només en resta la façana original, ja que ha estat reconvertida en habitatges. Com passa a la resta de Mallorca, el patrimoni industrial que queda en peu és mínim. Un exemple d'aquestes grans fàbriques tèxtils recuperades és l'edifici de Can Ventosa (Eivissa), avui seu de la Biblioteca Pública.

AQUEST COL·LECTIU HA MIRAT DE RECUPERAR LA MEMÒRIA I LA HISTÒRIA DE LA FÀBRICA DE TEIXITS DE BUNYOLA

Històries com la que han recuperat el *Col·lectiu Fabricantes* són importantíssimes perquè ens ajuden a suplir el buit provocat per la deixadesa del nostre patrimoni en general i ens permeten conèixer el nostre passat i el de totes aquelles dones que passaren per *sa Fàbrica*.

EL LABERINT ÀRAB

Josep Gomila Puigserver

Ja fa quatre anys que s'iniciaren un conjunt de revoltes pro democràtiques en alguns països del Nord d'Àfrica i l'Orient Mitjà. Les denominades "Primaveres Àrabs" han situat la regió Euromediterrània al focus de l'escena internacional. Països com Egipte, Tuníssia, Líbia o Síria ocupen des de llavors primeres pàgines de diaris, revistes, blogs i obren informatius televisius. Però són realment democràtics els canvis que s'estan produïnt en aquests estats? Quin és el paper de la comunitat internacional en aquestes revoltes? Per què a Egipte, Líbia o Tuníssia hi ha hagut revoltes i no al Marroc, Algèria o Jordània?

Totes aquestes i moltes altres, són qüestions difícils de respondre. Sembla clar que aquesta regió es troba davant una onada de canvi, però és difícil pronosticar si aquests canvis portaran a règims democràtics o no.

Aquestes revoltes tenen en comú el punt de partida, totalment diferent a altres que s'havien produït amb anterioritat. Les revoltes iniciades al Sàhara Occidental i a Tunísia a final del 2010 tenen el seu punt de partida en la societat civil. Aquest fet i les reclamacions de millores polítiques, socials i econòmiques són el tret diferenciador amb les revolucions anteriors de caire laic i republicà, promogudes per elits polítiques i militars, que acabaven amb un cop d'estat sense el suport de la ciutadania.

Les protestes de 2010, però, començaren des d'abaix. La ciutadania reclamava una millora de la seva qualitat de vida, la desmilitarització dels aparells de l'Estat, un augment de les prestacions socials i una garantia en el subministrament de productes bàsics. Foren la passivitat de les autoritats, la forta repressió policial i el cansament ciutadà enfront d'aquestes actituds recurrents les que feren fortes les places que esdevingueren símbol de les revoltes.

La plaça Tahrir a El Caire i la de la ciutat de Sidi Bouzid a Tunísia, foren els epicentres d'aquesta onada laica i democratitzadora que va acabar amb els règims de Hosni Mubarak i Ben Ali al principi de 2011.

La caiguda de Mubarak i Ben Ali precedí la del president líbi Muammar al-Gaddafi, que hagué de deixar Trípoli després que les revoltes s'extenguessin per territori líbi. Els rebels al seu règim, després de mesos d'enfrontament amb les forces del règim, aconseguiren capturar-lo amb l'ajuda de l'OTAN. El derrocament dels dictadors no portà l'estabilitat ni la transformació en estats democràtics de cap dels tres països a dia d'avui.

Tot i que entre el final del 2011 i durant el 2012 es celebraren eleccions lliures per a la formació d'assemblees constituents, en cap dels tres països abans esmentats ha cristal·litzat un règim democràtic. Les lluites entre salafistes, els Germans Musulmans i laics a Egipte i Tunísia, i les lluites tribals i amb els partidaris de Gaddafi a Líbia, han dificultat aquests processos.

El cas d'Egipte n'és un clar exemple. Després del començament de les revoltes i la caiguda de Mubarak, els poders militars agafaren les regnes del país sense deixar clares les seves intencions.

en una guerra civil que encara no ha acabat i que és particularment cruenta. Durant aquest període, Al-Asad s'ha mantingut en el poder i els rebels no han aconseguit avançar ni acabar amb el règim siri. El conflicte està estancat i ha provocat una de les crisis humanitàries més importants dels últims anys. Aquest conflicte ha provocat importants tensions en la comunitat internacional, a causa de la seva importància en la regió, especialment entre els Estats Units, Rússia i la Xina. Síria és territori franc de connexions entre diferents grups com Hamàs, Hezbolah o Al-Qaeda i l'Iran. A més, el règim d'Al-Asad té el suport de Rússia i la Xina com a membres permanents del Consell de Seguretat de les Nacions Unides. A això s'ha d'afegir la preocupació de la comunitat internacional que en cas que el règim d'al-Asad fos derrocat i no hi hagués una alternativa estable, hi regnaria el caos i suposaria un fort component desestabilitzador per a tota la regió. La reacció de l'Iran és imprevisible i Jordània, Turquia i el Líban estan a l'espera del que hi passi per poder-hi influir.

EL DERROCAMENT DELS DICTADORS NO PORTÀ L'ESTABILITAT NI LA TRANSFORMACIÓ EN ESTATS DEMOCRÀTICS DE CAP DELS TRES PAÏSOS A DIA D'AVUI

La resta dels actors internacionals segueixen mostrant una actitud passiva envers el conflicte. Només l'enviament d'inspectors de les Nacions Unides per a supervisar el desballestament i trasllat d'armes químiques i la intervenció de l'Agència de Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR),

i diverses ONG han pogut pal·liar l'actual drama humanitari que viuen els ciutadans a dia d'avui.

En aquest sentit, l'actuació de la Unió Europea (UE) envers les revoltes i els diferents drames humanitaris que n'han resultat, ha deixat molt a desitjar. Si s'esperava una resposta i posició comuna de cara a la comunitat internacional sobre les revoltes, el que va predominar fou l'interestatalisme en què segueixen vivint les institucions de la UE i els interessos particulars de cada Estat membre. La primera resposta comuna que es va obtenir fou la del Servei Europeu d'Acció Exterior (SEAE). Es tractava d'una comunicació que anunciava una reforma de la Política Europea de Veïnatge (PEV), un conjunt d'acords que regulen les relacions de la UE amb els seu veïns immediats. Si bé aquesta reforma va resultar vistosa sobre el paper i de cara a la comunitat internacional, a la llarga ha resultat ser un conjunt de bones intencions.

Tot i que tant el president del Consell Europeu, Herman Van Rompuy, com l'alt representant d'affers exteriors de la UE, Catherine Ashton, han situat les transicions i conflictes àrabs com una de les grans prioritats, cap d'ells dos ha estat capaç de gestionar i crear una posició comuna envers aquests temes que impliqués tots els Estats membres. Una mostra d'aquest interestatalisme persistent fou la falta d'acord en que acabà la cimera per a resoldre la situació de la fugida massiva de refugiats cap a territoris francesos i italians, d'on destaca l'illa italiana de Lampedusa, on els refugiats intentaven arribar en expedicions que van acabar amb drama. Aquesta fugida de refugiats no només s'ha donat cap a la ribera nord del Mediterrani. A partir de

l'esclat del conflicte siri, onades constants de refugiats s'han desplaçat massivament cap als camps de refugiats de Jordània, que viu una situació propera al col·lapse degut a l'acolliment de tots aquests refugiats, que s'afageixen als que ja hi havia a conseqüència de la guerra de l'Iraq.

Fins avui, Jordàni, juntament amb el Marroc i Algèria, és un dels pocs estats de la regió que ha pogut evitar les revoltes en propi territori. La raó és que tan Abdallah de Jordània, com Mohammed VI i el president argelí, Abdelaziz Bouteflika optaren, un cop esclataren les revoltes en els països veïns, per posar en marxa plans de reformes democràtiques en els seus estats. Tot i que han resultat ser paquets de reformes molt tímids, aquests han complert el seu objectiu fins al moment: calmar les ànsies de canvi de les seves ciutadanes.

Aquestes reformes tímides són conseqüència de diversos factors. El primer, mantenir l'estabilitat interior i evitar les revoltes, com s'ha dit anteriorment. El segon, sostenir l'*statu quo* per tal de defensar interessos geoestratègics, com és el cas d'Algèria i les seves relacions energètiques amb països de la UE, com Espanya. En tercer lloc, i no per això menys important és la influència que tenen els països del Golf Pèrsic sobre la regió, tan en matèria d'inversions com en matèria de valors.

L'ACTUACIÓ DE LA UNIÓ EUROPEA
ENVERS LES REVOLTES I ELS DIFERENTS
DRAMES HUMANITARIS QUE N'HAN RESULTAT,
HA DEIXAT MOLT A DESITJAR

La presència de les inversions del Golf sobre la regió cada vegada és més important. Mantenir bones relacions amb Aràbia Saudita, els Emirats Àrabs o Qatar és clau per al desenvolupament econòmic de la resta de països de la zona. Això suposa també una aproximació política i social, que ha comportat l'adopció de valors immobiliàstics propers a l'Islam més conservador, com l'adopció de la sharia en alguns casos.

Tot i els múltiples actors amb interessos en els països on s'han succeït les revoltes i generat conflictes,

cap d'ells s'ha mostrat disposat a liderar una solució per desencallar la situació actual. Si estats com Espanya o França anteriorment havien gaudit d'una posició privilegiada de potències regionals en el Mediterrani, ara cap d'ells té el suficient crèdit polític intern ni la confiança internacional com per liderar un front comú en la comunitat internacional. L'innombrable nombre de factors i actors que intervenen en les "Primaveres Àrabs" fan que la regió s'hagi convertit en un laberint. Un laberint que, a dia d'avui, sembla no tenir sortida.

Llibres de tots els països catalans

Llibres infantils i joguines

Llibres de text

Música, pel·lícules i jocs d'ordinador en català

Servei de llibres estrangers

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. i Fax: 971 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)
quart_creixent@quartcreixent.cat
www.quartcreixent.cat

CARTES A JOSEP PLA DES DE MENORCA, DE MIQUEL ÀNGEL MARIA

Damià Pons

Els lligams de Josep Pla amb Menorca varen ser reiterats i intensos. Gràcies a l'estudi que Miquel Àngel Limón va publicar sobre el tema, coneixem amb exactitud les dates de les seves visites a l'illa. I també quins contactes hi va tenir i l'aprofitament literari que en cada ocasió en va treure. De les sis estades que sembla que hi va fer, quatre han pogut ser documentades. El 1920 hi anà per posar el punt i final a la relació sentimental que havia tengut amb una al·lota maonesa. Va ser quan va conèixer l'historiador Francesc Hernández Sanz, amb el qual establí una amistat que seria duradora. Posteriorment, també es va relacionar amb Joan Hernández Mora, el fill de Francesc. Amb ambdós Pla hi va mantenir una interessant relació epistolar. El 1948 hi féu una nova estada amb l'objectiu de documentar-se per a l'elaboració de la guia *Mallorca, Menorca e Ibiza*, publicada per l'Editorial Destino l'any 1950, amb una gran quantitat de fotografies magnífiques de Francesc Català Roca. Les pàgines que dedica a Menorca són, exactament, cent trenta-quatre, d'un total de sis-centes trenta. El 1961 hi retornà novament. Aquesta vegada va ser per a preparar la redacció del capítol dedicat a Menorca –un total de 44 pàgines- que formaria part del volum *Les Illes* –de tota la Mediterrània-, el quinzè de les seves *Obres completes*. El darrer viatge documentat fou l'any 1974.

El motiu concret va ser que Pla volgué comentar directament amb Joan Hernández Mora qüestions relacionades amb la planificació de les seves *Obres completes*, aleshores en curs de publicació. Així mateix, al conjunt de l'obra planiana també hi trobam altres al·lusions a Menorca i als menorquins. A més, dos dels protagonistes dels seus *Homenots* eren nadius de l'illa: el filòleg Francesc de B. Moll i el rodamón Sadurní Ximenes.

Tenint en compte els vincles existents entre Menorca i Josep Pla, el plantejament literari de Miquel Àngel Maria (Maó, 1965) en cap cas no pot ser percebut com a forçat o com a artificios. El llibre és un recull de 49 articles que es varen publicar al diari *Menorca*, els diumenges, entre el setembre del 2011 i el del 2012. Els textos adopten la naturalesa pròpia del gènere epistolar en la mesura que converteixen l'escriptor empordanès en el seu destinatari. Al seu admirat Josep Pla, Maria li fa arribar les seves reflexions sobre Menorca perquè sap que des de sempre ha estat interessat per les coses de l'illa. A la carta inicial, el fa reviure mitjançant un somni. S'imagina que ambdós van conversant mentre recorren els carrers de Maó. És un recurs coincident amb el que va utilitzar el poeta Ponç Pons al seu llibre *Pessoanes*. Dos escriptors molt rellevants ja traspassats –Pla i Fernando Pessoa- es converteixen en els corresponents i els amics de l'ànima de dos autors molt més joves –Maria i Pons- que els admiren infinitament i que, a més, coneixen molt a fons la seva obra. La ficció literària permet superar les barreres restrictives del temps i de l'espai, per això la relació entre Pla i Maria, i Pessoa i Pons pot produir-se en un àmbit compartit de confidències i de complicitats, en el qual els

vius i els morts coexisteixen amb normalitat. Les vivències literàries poden superar tota mena de limitacions comunicatives.

Les *Cartes a Josep Pla des de Menorca*, precedides per un pròleg magnífic de Xavier Pla, formen un recull de naturalesa clarament unitària: un mateix to reflexiu, una intencionalitat ideològica coincident, l'ús de la carta com l'únic mitjà per a les opinions que s'hi expressen, un ventall de temes predominants... A la vegada, però, cada carta és plenament autònoma en el seu contingut i en el seu sentit. El llibre inclou tres veus: la primera és la que explícitament correspon al mateix Miquel Àngel Maria, l'autor real; la segona és la de Josep Pla, la qual arriba als lectors a través dels materials de la seva obra que Miquel A. Maria va seleccionant i comentant; i la tercera, poc present, és la d'Alèxia, la representant imaginada d'una determinada mentalitat social, contrapunt de la que caracteritza l'autor real.

Les *cartes* de Miquel Àngel Maria tenen per damunt tot una doble naturalesa: són articles d'opinió i són a la vegada una anàlisi literària i ideològica de l'obra de Pla. L'escriptor maonès n'és un lector constant i intens. El considera una referència vàlida per a ullar la realitat en tota la seva amplitud. Maria també en coneix la bibliografia (Limón, Badosa, Pla, Vila...) que l'analitza com a personatge i com a escriptor. El procés d'elaboració de cada una de les cartes aproximadament és el següent: primer, la tria d'un

tema d'actualitat; segon, la recerca del tractament del mateix tema en alguna obra de Pla; i tercer, el contrast entre la manera com es manifesta el tema en qüestió en el moment de l'escriptura de la carta i quan Pla, molts anys enrere, el va tractar a la seva obra. En general, i encara que les diferències ideològiques entre Pla i Maria siguin evidents – el primer, conservador i individualista; el segon, comunitarista i progressista-, les simfonies entre ells són freqüents a l'hora d'interpretar i valorar la majoria dels assumptes.

La dialèctica que s'estableix entre ambdós és molt natural i molt conversacional, gens llibresca ni artificiosa. En el capítol temàtic, les *Cartes* de Miquel Àngel Maria es despleguen en un ventall amplíssim: els intents de l'ajuntament de Maó d'apropiar-se de les festes religioses, la demagògia de la defensa de les modalitats lingüístiques en boca d'aquells que en realitat volen que s'usi el castellà, el retorn al model del desenvolupament urbanístic excessiu, la crisi econòmica, la manera característica de fer política a la capital de l'Estat, el paper llastimós dels diputats balears a Madrid, els progressistes que propugnen un laïcisme que voreja la incultura, el paper de la religió dins la societat contemporània, les relacions entre Catalunya i la resta dels Països Catalans, el provincianisme autodestructiu, l'hostilitat governamental contra la llengua catalana, el turisme cultural, la gestió de la idea de progrés... Podríem dir que Miquel Àngel Maria tracta bona part d'aquells temes que envaeixen quasi quotidianament el pensament dels ciutadans amb consciència cívica que volen implicar-se de manera responsable en els assumptes del seu temps i del seu país.

Les *Cartes* que Miquel Àngel Maria ha remès al seu admirat Josep Pla ofereixen als lectors l'oportunitat de conèixer la realitat més viva de la Menorca actual. De conèixer-la, a més, des de la perspectiva crítica i personal de l'autor, el qual, seguint l'exemple del seu mestre, defuig <una falsa neutralitat, assumint de manera explícita i transparent la pròpia posició ideològica>.

Com a punt i final, cal dir que aquests articles de caràcter assagístic transmeten el seu contingut mitjançant una prosa clara, precisa, fluida i sempre atractiva.

MOSSÈN GUILLEM PUIGSERVER MUNAR: ENTRE RAMON LLULL I ANTONI GAUDÍ

Pere Fullana Puigserver

De petit, servidor sentia contar històries familiars relacionades amb el món levític illenc, sobretot en boca de la padrina Miquela i de les ties àvies, totes elles nebodes de Mossèn Guillem Puigserver Munar. El relacionaven de forma imprecisa amb la Cúria Diocesana i amb la Catedral de Mallorca, i sabien que la seva trajectòria eclesiàstica s'havia bellugat entre els grups de poder eclesiàstic. Al marge de tot, servidor sempre ha tingut interès per conèixer els detalls d'aquella vida singular, vinculada a l'administració diocesana de Mallorca. El seu patrimoni personal, al municipi d'Algaida, no ha passat desapercebut, sobretot als més sensibles a la cultura, atès que comptava amb un casal amb rastres modernistes al carrer de la Roca i un jardí amb ombres gaudinianes, al carrer de Costa i Llobera.

D'entrada no era un personatge vinculat a la cultura ni a la docència, però la seva pertinença a la generació de joves deixebles de Campins, Alcover, Costa i Rotger, li atorga una pàtina personal i un interès particular, en la mesura que col·laborà de manera directa amb aquell equip d'eclesiàstics. La correspondència amb el seu condeixeble Llorenç Riber Campins, que es conserva en part, posa de manifest el component polièdric d'aquelles biografies clericals madurades durant el pontificat del bisbe Pere Joan Campins.

Guillem Puigserver és un personatge de segon nivell, però cobra interès en la mesura que la seva vida està associada també a la figura de Ramon Llull, i que mantingué una relació amb artistes com Antoni Gaudí i Tomàs Vila, i amb escriptors com Llorenç Riber. Avui ens interessa, sobretot, destacar la seva vinculació personal a Llull, no tant des del lul·lisme culte, sinó com una mostra de la diversitat

de maneres d'exterioritzar la devoció, la veneració i l'admiració que el clergat projectava durant la primera meitat del segle XX.

NASCUT A ALGAIDA, A RECER DE RAMON LLULL

Guillem Puigserver va néixer a Algaida, el 5 de juny de 1882, fill de Miquel Puigserver i de Margalida Munar. Una família nombrosa, els llinatges de la qual harmonitzaven varies tradicions locals, els Puigserver de tradició menestral i els Munar propietaris rurals, ambdues branques marcades pel seu catolicisme militant. Entre 1893 i 1905, Guillem estudià en el Seminari Conciliar de Mallorca i deu anys més tard, el 1914, es llicencià en Teologia, en el Seminari de València. Obtingué una beca per poder cursar estudis al Seminari i el 1900, amb devuit anys, va ser nomenat patge-familiar del bisbe Pere Joan Campins. Arran de la convocatòria del Certamen *Científicoliterari* del Seminari, obtingué guardons en diverses ocasions, sempre amb temes relacionats amb la Física i la Història Natural, com ara el 1904. Rebé l'orde del presbiterat, a la Catedral de Mallorca, el 24 de setembre de 1905, de mans de Pere Joan Campins, i dos mesos després va ser nomenat secretari comptador de l'administració temporal de la diòcesi. La seva ordenació respirava l'aire fresc

i novell de la restauració litúrgica de la Catedral, en el marc de les obres que hi executaven Antoni Gaudí i Joan Rubió. Es complien deu mesos de la solemne celebració de la festa de la Immaculada (8 de desembre de 1904) amb l'estrena de les obres de la Seu. Dos dies abans de la celebració d'ordes, la crònica diocesana es feia ressò de que estaven finint els treballs de col·locació de dos finestrals nous en el Cor de la Seu, el dels Sants Confessors i el de les Verges.

Guillem Puigserver treballà directament amb l'equip del canonge Martí Llobera Solivellas, responsable de l'administració econòmica del bisbat i home de confiança del bisbe Campins. Des d'aquesta responsabilitat hauria mantingut una relació estreta amb Antoni Gaudí i hauria seguit de prop la restauració de la Catedral, entre 1902 i 1914. Es presentà a oposicions a canonge en diverses ocasions, concretament el 1914 i el 1923, però no obtingué la prebenda. La seva activitat pastoral se centrà en la confessió i la direcció espiritual a religioses i a diferents esglésies de Palma, missió que compaginava amb la dedicació diària a la Cúria Diocesana. Així mateix, el 5 de febrer de 1921 va ser nomenat professor ajudant de l'Escola Normal Femenina de les Balears.

ENTRE LA CÚRIA EPISCOPAL I EL JARDÍ ALGAI DÍ DE 'SA PUNTA'

El 1905, Guillem Puigserver promogué la construcció d'un casal al carrer de la Roca, d'Algaida, i dissenyà un *lucus amoenus*, de repòs, de trobada i de pregària, en un solar familiar. Un espai que era presidit per una escultura de Ramon Llull, obra en pedra de Santanyí, per Tomàs Vila. El comandant Bartomeu Mulet, paisà de Mn. Guillem Puigserver, amic personal d'aquest, formava part del cercle de tertulians algaidins i dels amics de Mn Miquel Puigserver Pou, nebot de Mn. Guillem i cosí de la meva padrina Miquela Puigserver Cantallops. Mulet recordava la seva adolescència algaidina, quan es reunien al Jardí de Sa Punta i projectaven fundar una associació lul·liana amb el nom d'Alumnes de Ramon Llull. La figura de Llull havia tocat la musculatura i la formació intel·lectual i humana dels joves algaidins dels anys vint i trenta, per bé que aquest relat és poc conegut i necessitaria una reconstrucció acurada.

Potser la descripció del jardí de Sa Punta que ens deixà Bartomeu Mulet és, avui, l'única font que ens permet conèixer els detalls d'aquell indret "paraiso de paz, bello rincón de arte y de color, acogedor retiro, de pequeña extensión pero 'mes gran que Xorrigo' según expresión de Mossèn Lorenzo Riber y de cuyo lugar vuestro devoto admirador D. Guillermo Puigserver Pbro, y virtuoso alma de artista y artifice de aquel recoleto edén, os había cedido a Vos la presidencia y dominio [...] ambiente perfumado por diversidad de plantas y flores entre las que destacan hermosas rosas, semejantes a la primera que allí floreció la que mereció por su lozanía y fragancia el honor de ser immortalizada por el delicado pincel de Pedro Cáffaro [...]".

Mulet ens ha llegat també per ventura l'única referència escrita a la presència d'Antoni Gaudí a Algaida quan diu que Sa Punta es caracteritzava per "magníficos surtidores, hermosos azulejos y mayólicas, esbeltas ánforas púnicas raras y variadas tallas, toscos asientos, airosas columnas y capiteles y otros primorosos objetos, y, como remate central, un inmenso brocal de una sola pieza con artístico

brazo de hierro del que es florón interesantísimo el anagrama de Maria forjado nada menos que por las propias manos del inmortal Gaudí”.

GUST ARTÍSTIC I PIETAT

En el marc de la seva mort, el 1961, després de 56 anys de ministeri, el llavors seminarista Jeroni Fito el definia com un clergue d'exquisit gust artístic i de pietat sacerdotal. El darrer tram de la seva vida coincidir amb la construcció i posada en funcionament del Seminari Nou, a Son Gibert. En el marc de la finalització de les obres de la capella del Seminari, Puigserver llegà a aquesta entitat un Sant Crist d'ivori, obrat per Tomàs Vila, altar, retaule, relíquies, un calze (que havia estat el d'ús diari del Cardenal Despuig) i ornaments litúrgics que parlen de generositat i donen una idea de l'esperit que impulsava la vida d'un capellà que segurament sabia que aquesta era l'única via de perpetuar la seva memòria. El 12 d'octubre de 1960, el bisbe Jesús Enciso i el rector del Seminari, Pere Sureda, recepcionaren la donació del clergue algaidí. El mateix Fito escrivia “i en el pati de teòlegs quedarà la figura del Beat Ramon Llull, monument petri, amb vitalitat imperecedera, darrer testimoni del molt que ens estimà don Guillem”.

A punt de commemorar el VIIIè Centenari de la mort de Ramon Llull, aquesta escultura és, avui, un ressò més de la força i l'energia que tingué la commemoració de Viè Centenari, el 1915, i l'estimació a Ramon Llull que conreà aquella

generació de clergues joves que havia assaborit la vitalitat d'aquella efemèride promoguda pel bisbe Campins.

En el marc de la benedicció de la capella del Seminari Nou, Guillem Puigserver oferí al bisbe Jesús Enciso una escultura de Ramon Llull, amb la intenció que presidís el pati del Seminari Major. Un gest que Jeroni Fito, en el número 10 de la revista *Antorcha* (1960) definia com una nova prova d'amor de mossèn Guillem Puigserver al Seminari i del seu autèntic mallorquinisme sacerdotal i de l'esquitesa del seu esperit.

El 25 de gener de 1961, l'escultura de Llull va ser col·locada en el pati del Seminari en un acte presidit pel bisbe Enciso i lloat per Bruno Morey, canonge doctoral i professor del Seminari en un article del número 11 de la revista *Antorcha*.

Sebastià Garcias Palou publicava en aquell mateix número un article titulat “Ramon Llull en el Seminario”, el text del discurs fet a la capella del nou Seminari en el marc de la festivitat de la Conversió del Beat de 1961, pocs dies abans que es beneís l'escultura donada pel capellà algaidí.

El jove Pere Joan Llabrés va ser l'encarregat de redactar la crònica de la benedicció de l'estàtua i de resumir els actes lul·lians d'aquell any en el Seminari, en un article titulat “El mestre il·luminat entre nosaltres”, per bé que era escrit en castellà, com manaven els cànons de la publicació.

MOO PAK, UN EXERCICI DE LUCIDESA AMBULANT

Pere Antoni Pons

Moo Pak és un llibre que es rabeja joiosament en la seva naturalesa inclassificable. El seu autor, Gabriel Josipovici, nascut a Niça l'any 1940 però resident a Anglaterra des de l'any 1956, gairebé ha conreat tots els gèneres: la novel·la, el conte, la crítica i la teoria literàries, el teatre... A *Moo Pak*, publicat originàriament l'any 1994, sembla haver optat per incloure-hi una mostra exhaustiva de tots els seus dominis literaris. El resultat final és una novel·la –amb un parell de personatges i uns quants fils argumentals, molt tènues però d'evolució rastrejable– que també és un assaig cultural amb vocació de diagnòstic panoràmic sobre la modernitat. I un tonificant exercici de crítica artística i intel·lectual. A més d'una invectiva sociomoral amb molta d'esperança i molt de catastrofisme però sense ni una mica de moralitat simplista ni de dogmatisme.

“Ja tenim l'horror a sobre, i l'única manera de lluitar-hi és retirar-nos a la nostra fortalesa interior i preparar-nos per resistir un setge prolongat”. Qui així parla és el seu diguem-ne protagonista, Jack Toledano, a qui acompanyam, juntament amb l'escriptor Damien Anderson, al llarg dels seus interminables passeigs pels carrers, jardins i parcs de Londres. Josipovici no ens deixa aprofundir gaire en la relació de la parella d'amics passejadors. Gairebé només en sabem que mantenen una amistat de caire eminentment intel·lectual i que Anderson ha decidit transcriure tot allò que Toledano ha anat dient-li mentre caminaven l'un al costat de l'altre. “Transcriure” és el verb exacte. Perquè, més enllà

de certs passatges concrets, la veu que ocupa el llibre, que el fa i el condueix i el construeix, és la de Toledano, “un jueu sefardita nascut a Egipte que ha acabat vivint i treballant a Anglaterra gairebé per casualitat”, un home desarrelat –més que desarrelat, genèticament apàtrida–, que està separat de la dona, que té fills a qui a penes veu, que es va dedicar un temps a la docència universitària i per a qui la lucidesa és un regal i una condemna –un regal enverinat i una condemna feliç...

Per deixar-nos ben clar que la veu que sentim –que llegim– és la de Toledano, l'autor –Josipovici– fa que Anderson –el personatge de l'amic transcriptor– insereixi contínuament el verb “diu” o l'expressió “diu en Jack” (en una pàgina poden aparèixer, perfectament, mitja dotzena de “dius”) en el broll del discurs. Parlar de broll també és exacte. Perquè no és que *Moo Pak* sigui un text digressiu: és que la digressió és l'esquelet –l'únic element cohesionador – del text. Dir que *Moo Pak* té una estructura folgada, o molt oberta, seria quedar curtíssim, igual com ho seria dir que el mar és humit. En molts de moments, el discurs de Toledano que inunda les pàgines de *Moo Pak* fa pensar en un corrent de consciència joyceà que hagués estat domesticat pel curs i el motlle d'una conversa. Per reforçar la potència discursiva del llibre, a més, Josipovici ha optat per posar tot el text seguit, és a dir, sense punts i a part, com un tot fluid i compacte, com un flux imparabile que equival al flux imparabile de la vida i el món. Tot plegat pot semblar que té un cert parentesc amb l'obra de Thomas Bernhard, però allà on l'austriac

insulta i vomita i envesteix, Toledano especula, teoritza, critica, escruta, qüestiona, pondera, analitza, discuteix, rebut. Ho fa, de vegades, amb ràbia, menyspreu i indignació, sí, però sense perdre mai el comport, i sempre amb un fons d'humanisme, agònic però encara empàtic.

I PARLA SOBRE POLÍTICA I SOBRE
LA BANALITAT DE LA VIDA MODERNA
I SOBRE EL QUE AVUI DIA ES
CONSIDERA SER MODERN

I la pregunta clau és: i de què punyetes parla aquest terraire incontinent de nom Jack Toledano? La resposta és ben senzilla: parla de tot, perquè tot és susceptible de ser triturat per la seva intel·ligència infal·lible i expressat pel seu verb precís. Parla sobre el terror d'omplir una pàgina en blanc, per exemple. I sobre pures qüestions d'estil: "els adjectius són la mort de la narració". I de l'Holocaust i la indústria intel·lectual obscena que ha generat. I sobre el mal que han fet els Cultural Studies. I sobre l'amistat. I sobre la por del silenci i de la solitud. I sobre el fet d'escriure, que "serveix per escapar d'un mateix i per descobrir coses noves". I sobre Jonathan Swift i l'origen del llenguatge i els experiments que als seixanta i setanta es feren amb ximpanzés per, infructuosament, ensenyar-los a parlar. I parla sobre política i sobre la banalitat de la vida moderna i sobre el que avui dia es considera ser modern, que massa vegades consisteix només a seguir l'última moda. I sobretot parla d'altres escriptors –Mann,

Beckett, Kafka, Lichtenberg...–, i de filòsofs i músics i artistes, i de llibres, especialment parla de llibres. (El *name-dropping* culturalista és aclaparador. Però som infinitament lluny de la pedanteria.) Naturalment, Toledano té tirada per les afirmacions rotundes. Shakespeare i Mozart, diu, són els més grans perquè són els únics que han aconseguit unir de manera satisfactòria "el que és escruixidor i el que és lleuger". També diu que, "comparat amb Homer, tota literatura és sentimental". És cert? Té raó? Tant se val. Fins i tot quan pixa fora de test –o quan no compartim el que diu, o quan incorre en flagrants contradiccions–, Jack Toledano resulta estimulants i brillant. O interessant, si més no.

En darrera instància, el més apassionant de *Moo Pak* –títol que simplement vol dir Moor Park, "el parc de l'Ermàs", pronunciat amb accent londinenc– és el retrat que es dibuixa d'en Jack Toledano a partir de tot el que ell mateix diu. El retrat, sinuós i ple de substància, mostra un home cantellut, sol i solitari, cultíssim, posseït per la fatalitat, que se sent còmode en la complexitat, que no tem les pròpies incoherències i que ha assumit que tot (o gairebé tot) és inútil, i que el món –vulgar, ridícul, cínica, banal a pesar de tantíssimes meravelles– mai no canviarà ni serà redimible. Però un home, també, que malgrat tot té prou força i prou enteresa moral per afirmar, sincer, que "deixar campar lliurement la desesperació seria una bestiesa". Les paraules recollides a *Moo Pak* –tot el mèrit, és clar, és de Gabriel Josipovici– són el seu testament esplèndid. O millor: són el seu cant del cigne. Un cant del cigne en forma de diatriba erudita.

bri Restaurant

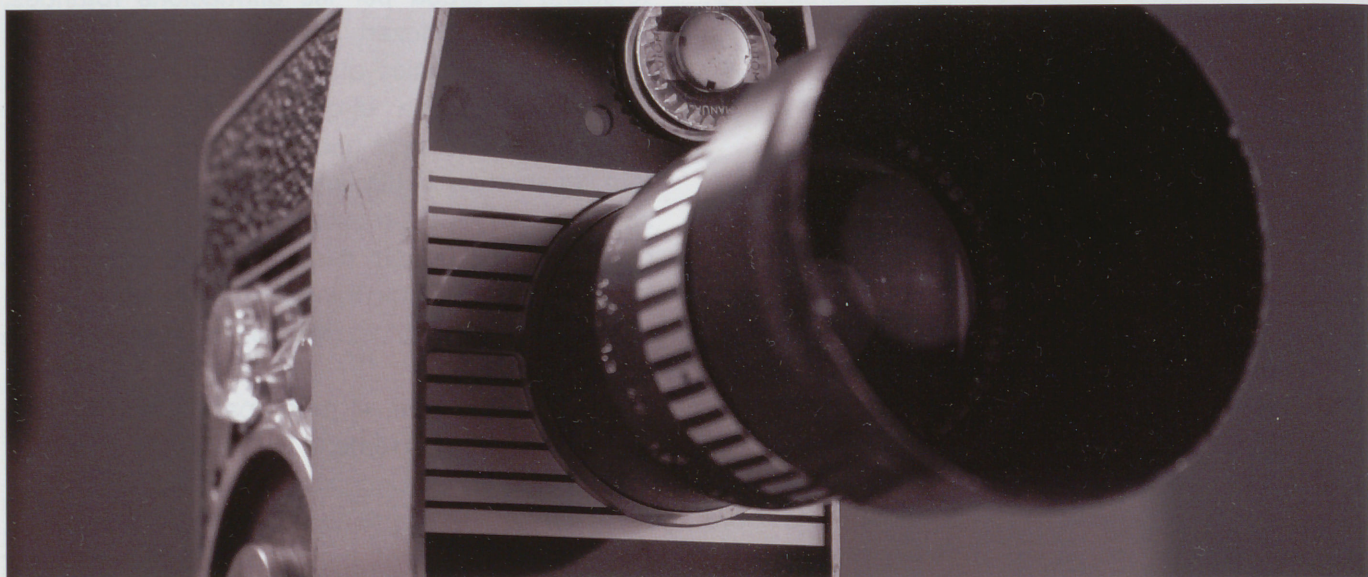

Cuina sana i mediterrània • menú vegetarià
i per a celíacs • neutre en emissions • saló privat

Reina Maria Cristina, 9 • Palma • www.brirestaurant.com

LLUM, FOTOGRAFIA, RECORDS

Martí Martorell

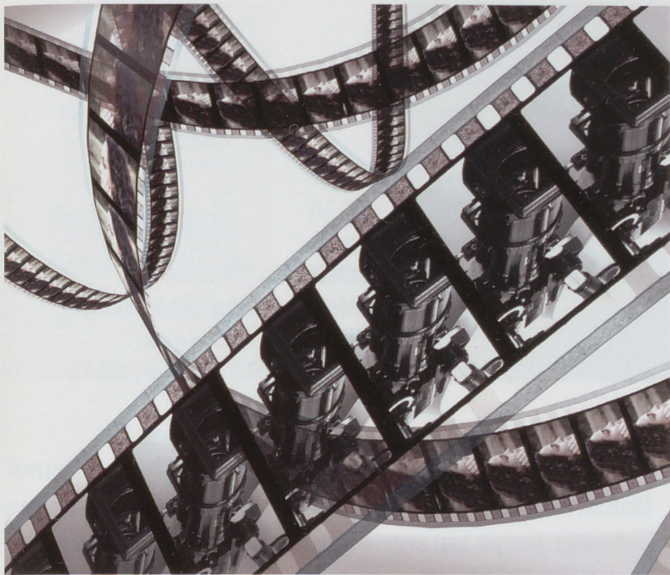

El cinema té la realitat com a model, en tots els sentits: si no hi ha llum, no hi ha vida; si no hi ha llum, no hi ha fotografia. I una sèrie de fotogrames que són projectats prou ràpid enganen el cervell, que els veu com si hi hagués moviment, però, si es miren massa a poc a poc, tan sols tenim unes fotografies gairebé idèntiques una darrere l'altra, inertes. Amb el paràgraf anterior vull començar un seguit d'articles sobre les pel·lícules que parlen d'allò que segurament ens defineix més com a humans: els records, entesos en el sentit de projectar-se en la ment alguns fets passats. I, amb molta freqüència, aquestes evocacions es van fonent amb els sentiments d'enyorança, melangia..., i fins i tot dolor. Poden ser records del paradís perdut que representa la infància, un amor que es va desdibuixant amb el pas del temps o el malestar de la por de no ser realment humans si un no en té, com els passa als *replicants* de *Blade Runner*. Però no tan sols la projecció és cap al passat, també és cap al futur i, com ja ho sabien els clàssics grecs, sobreviuem la nostra pròpia mort mentre algú ens recordi, després, el no-res.

Com va exposar el teòric francès André Bazin a l'article «Ontologie de l'image photographique», publicat posteriorment com a introducció del llibre *Qu'est-ce que le cinéma?*, les primeres manifestacions artístiques ja estan relacionades

amb la perdurabilitat d'allò que un ha estat una vegada ja mort, i en dóna com a exemple les màscares mortuòries que es posaven a les mòmies en temps dels faraons o els bustos dels patricis i emperadors romans. Un fet que es 'democratitza' en el segle XIX amb l'aparició de la fotografia, perquè a partir d'aquell moment tothom ja podia deixar una imatge per a la posteritat. No debades, els primers models humans de les fotografies eren persones ja mortes, ja que era necessària una exposició de devers vuit hores totalment immòbil perquè l'emulsió fotogràfica en captàs la imatge. No són, per tant, una invenció del guionista i director Alejandro Amenábar, els 'llibres de morts' que tanta d'importància tendran en la resolució prou fallida de *The Other*. I la presència, o absència, de fotografies són cabdals en un grapat de pel·lícules que escorcollen l'ànima humana quan expressa la necessitat de transcendir o de tornar a una arcàdia enyorada. I segona referència a *Blade Runner*: perquè, sinó, els replicants arriben a la vida, quan ja només els queden uns dies, 'simplement' per recuperar unes fotografies?

Tornant al primer paràgraf, dic que el cinema pren la vida com a model perquè la llum, com a energia primigènia, és necessària per realitzar la fotosíntesi, un conjunt de reaccions químiques que permeten que l'aire ens aporti la quantitat precisa d'oxigen als

éssers vius per continuar vivint. I la llum també com l'energia que impregnarà les sals de plata i d'altres substàncies perquè s'hi fixi una imatge, o un instant, en el cas de la fotografia química, o que excitarà els electrons d'una placa fotovoltaica que, tot seguit, un convertidor transformarà en una cadena de zeros i uns si parlem de la fotografia digital. Sense llum, doncs, no és possible la vida, i sense llum les plaques fotogràfiques o els sensors digitals no capten res més que el negre, la fosca.

A més, la visió de moviment quan miram una pantalla de qualsevol tipus és el fruit d'una percepció errònia que es produeix gràcies a allò que es coneix com a persistència retinal o visual: quan unes imatges fixes es projecten en una freqüència determinada (normalment vint-i-quatre fotogrames per segon, en el camp del cel·luloide; camps i quadres en l'àmbit

digital), es mantenen unes fraccions de segons quan ja han desaparegut. Es produeix d'aquesta manera un solapament entre les imatges ja desaparegudes i les presents, la qual cosa provoca que el cervell les processi com si hi hagués moviment real... és a dir, la dualitat presència i absència d'ícones com a eina generadora d'una falsa impressió que ens nodreix intel·lectualment des de fa gairebé 120 anys.

D'altra banda, la llum és també necessària per reviuire el que han captat les càmeres, ja sigui com la bombeta dels projectors de cel·luloide o dels canons de projecció digital; com els píxels il·luminats per gasos nobles (pantalles de plasma) o per llums fluorescents (pantalles LCD i LED) o pels electrons que traspassen la reixeta dels antics televisors de rajos catòdics. Així, la llum ha estat present en la fixació d'un instant que ja no tornarà a passar i també com a element revelador l'acció del qual dibuixa emocions sobre una pantalla de tela o un entramat electrònic.

Amb aquest punt de partida, parlaré sobre pel·lícules com, és clar, *Blade Runner*, de Ridley Scott; *Eternal Sunshine of the Spotless Mind* (estrenada amb un títol horrible a l'estat espanyol, *!Olvídate de mí!*), de Spike Jonze; *Chungking Express* i *2046*, de Wong Kar-wai; una molt reivindicable pel·lícula catalana mal estrenada el 1953, quan la data de producció és del 1948, *Vida en sombras*, de Llorenç Llobet-Gràcia; *Vertigo* (*Vertigen. D'entre el morts*), d'Alfred Hitchcock, i acabaré amb l'anàlisi de l'obra, no gaire prolífica, del director rus Andrei Tarkovski, amb una pel·lícula cabdal sobre aquesta temàtica, *Solaris*.

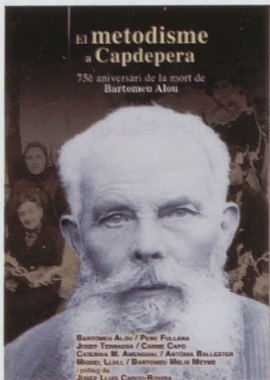
AQUEST ESTIU **LLUC**
ÉS PELS INFANTS
I LES FAMÍLIES!

NOU ESPAI "PETIT LLUC", ON PODRÀS
APRENDRE LES LLEGENDES DE LLUC
I DIVERTIR-TE

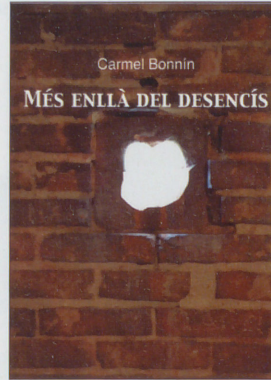
I SI NO VOLS PASSAR CALOR, VINE A
LA MILLOR **PISCINA** DE LA SERRA

AUTORS DIVERSOS
El metodisme a Capdepera. 75è aniversari de la mort de Bartomeu Alou.
 Palma: Documenta
 Balear, 2013, 454 pàg.

Llibre elaborat en conjunt on s'estudia i es recupera la figura de Bartomeu Alou, l'introduïdor del protestantisme a Capdepera. Aquest personatge el 1879 aconseguí establir una capella metodista en aquesta localitat, que sempre es mostrà molt afí a la recepció de noves creences i idees. L'èxit fou tal que ben aviat es consolidà en el poble un bon grup de protestants que alhora crearen les seves pròpies escoles. Aquests homes i dones escamparen la flama protestant més enllà de les fronteres de Capdepera. Molts de gabellins foren clau a l'hora d'establir noves comunitats a altres pobles de Mallorca i també tingueren un paper destacat en comunitats protestants de Catalunya. Tot partint de l'estudi de la tasca de Bartomeu Alou, el llibre ens mostra que l'arribada de noves idees religioses en una societat catòlica i tradicional com era Mallorca no fou gens fàcil. En aquesta obra també s'analitza el paper que va tenir l'Església per aturar l'embranchida protestant. L'Església mallorquina s'afanyà a posar fre al protestantisme i hi predominà la intransigència i la reacció. Altres mètodes que emprà l'Església fou l'impuls d'escoles, convents, associacions catòliques, etc. Però Capdepera esdevenia especial, des del sexenni democràtic (1868-1874), les idees republicanes, lliurepensadores, defensores de la llibertat de culte, laïques, etc., havien arrelat entre la població gabellina. Cosa que explica l'èxit que tingué el nou culte entre les classes populars. L'ambient dissident anava més enllà del protestantisme, també hi havia a Capdepera un important nucli d'espiritistes, republicans lliurepensadors, etc. Molts d'ells militaven a la societat mutual Unió Obrera Balear. Diferents textos són els que exposen tot aquest món de dissidències en el qual hi han col·laborat fermament l'Associació Cultural Cap Vermell i historiadors com Pere Fullana i Carme Capó. A més, compta amb un estudi preliminar de Josep Lluís Carod-Rovira –director de la càtedra sobre Diversitat Social de la Universitat Pompeu Fabra. (Catalina Martorell Fullana).

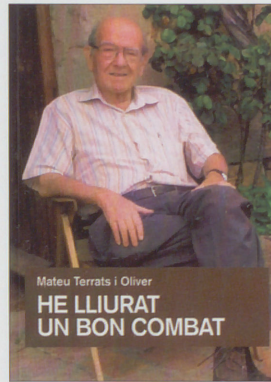
BONNÍN, CARMEL
Més enllà del desencís.
 Mallorca: Edicions Documenta Balear, 2013

La trajectòria professional i intel·lectual de Carmel Bonnin Cortès (Palma 1942) és prou coneguda sobretot en el terreny del compromís cívic i laboral. El seu itinerari personal està vinculat al món de l'Església i de la política, al camp de la justícia i dels drets humans, en un marc del pensament i de la praxi que té les arrels en el pensament social i polític del cristianisme progressista dels anys setanta. Durant quaranta anys s'ha mantingut en primera línia lliurant batalles, acompanyant col·lectius que requerien la companyia d'experts i de persones solvents i participant en el debat cívic amb idees i experiències. Bona part d'aquest trajecte l'ha fet al costat d'altres personatges rellevants de la societat i la política de les Illes Balears, molts dels quals potser avui apareixen excessivament diluïts en el magma deforme de la societat illenca. Carmel representa i defineix un procés que és conegut perquè la seva proposta està articulada i treballada des del punt de vista teòric i conforma el fonament d'una part rellevant de la xarxa d'entitats socials actuals, especialment aquelles que s'han significat socialment i políticament. És difícil imaginar com seria l'articulació social actual sense la presència invisible i el treball de persones com Carmel Bonnin.

Potser, ara, jubilat, Carmel compta amb més temps per pensar i per crear, disposa de més oportunitats per articular idees que, segurament, continuen com un reflex de la mateixa lluita i del mateix esperit, però en escenaris diferents. En aquesta nova entrega, Carmel Bonnin presenta un conjunt de relats curts, els arguments dels quals estan clarament relacionats amb les problemàtiques actuals i potser ha optat per la literatura com una estratègia per dir allò que convé dir, per ajudar a pensar i a fer pensar, per sostenir persones i col·lectius que no acaben d'estar satisfets amb el rumb del món actual. (P. F.)

AUTORS DIVERSOS
Anuari 2013. Un balanç dels moviments socials de Mallorca.
Contrainfo.cat, iGrafic, 2013

TERRATS I OLIVER MATEU
He lliurat un bon combat
Barcelona, 2013

Terçer anuari que llancen al carrer els membres del projecte comunicatiu autogestionat Contrainfo.cat. Hi fan un balanç del que han estat les lluites socials i polítiques d'aquest passat 2013. S'hi analitzen lluites tan importants com la vaga de docents, que ha comptat amb un gran suport social a causa de la indignació i el rebuig per part de la societat balear del decret del TIL. A més s'hi visibilitzen altres lluites com la feminista, la independentista, la llibertària, l'ecologista, la defensa de la llengua, etc., i temes tan actuals com els desnonaments i la lluita pel dret a un habitatge digne canalitzats per la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH). També, fruit de la repressió que estan patint nombrosos col·lectius, hi han inclòs un balanç dels casos que continuen en vigència i hi han incorporat els nous casos de repressió que s'han viscut aquest últim 2013, on podem conèixer de primera mà les resolucions preses pel govern en casos tan sonats com la dels estudiants encausats per la Conselleria d'Educació, les visites del president Bauzá a diferents pobles de l'illa, l'acció "No vull pagar" al túnel de Sóller, etc. (C. M. F.)

El segle XX és el gran desconegut dels ciutadans del segle XXI, entre d'altres causes pel desencís i les desafeccions a conquestes aconseguïdes entre 1945 i 1970. Aquest llibre de memòria i d'experiència personal de Mateu Terrats Oliver (Barcelona 1935 - Algaida 2013) ens reconcilia amb els creients que han treballat per canviar el món. Com a capellà de la diòcesi de Barcelona, aquest sacerdot de mare algaidina, ens situa en cruïlles apassionants, però també davant respostes exemplars i propostes il·lusionadores. En Mateu morí sobtadament el passat estiu, mentre passava les vacances amb la família algaidina. Justament dedicava l'estiu als acabats d'aquestes memòries, que els germans han volgut publicar amb la intenció de mantenir viu l'esperit d'un home bo; un capellà amb un olfacte pastoral inqüestionable; i un servidor de l'Església catalana i del seu país. Mateu ens transmet una mirada serena a tot allò que havia viscut, amb un llenguatge senzill i proper a la gent amb la qual havia compartit la seva vida. Sabia que el millor que havia fet era possiblement el que interessava menys des del vessant mediàtic, però era conscient que el testimoni de la seva generació era imprescindible per entendre l'Església catalana i els Països Catalans. (P. F.)

A L'ESCOLANIA DE LLUC COMBINARÀS ELS ESTUDIS ESCOLARS AMB ELS MUSICALS.

T'ESPERAM A L'ESCOLANIA DE LLUC

SI VOLS FORMAR PART D'UNA DE LES ESCOLANIES MÉS ANTIGUES D'EUROPA, ESTUDIAR EN UN CENTRE DE QUALITAT, TOCAR UN INSTRUMENT, DIVERTIR-TE, VIURE I CONVIURE EN UN ENTORN ÚNIC QUE ÉS PATRIMONI DE LA HUMANITAT...

Informació i inscripcions per al curs 2014-2015:
escolanialluc@escolanialluc.net

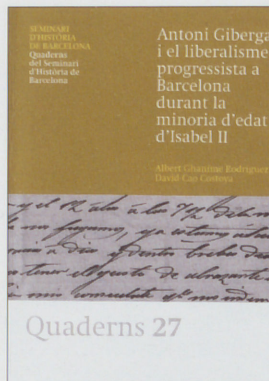
971 87 15 25
670 720 000

 Fes-te amic nostre

**GARCIA GARGALLO
MANUEL**
*Els orígens de l'Atlètic
Balears (1920-1942).
Dels inicis a la fusió.*
Barcelona, 2013

Manel Garcia (Barcelona 1973), col·laborador de la revista *Lluc* en temes d'història de l'esport, fa en aquest llibre una aportació a la historiografia del futbol insular i evidencia l'interès de l'esport per a la història social. Manel Garcia, doctor en pedagogia per la Universitat de Barcelona, ha treballat durant un temps a Mallorca, com a professor, i s'ha interessat per la història social de l'esport. En aquest llibre, el primer d'una sèrie que segurament anirà publicant, recull els orígens i el passat documental d'un club històric i simbòlic per a les classes populars mallorquines. La data fundacional de l'Atlètic Balears formalment és el 1942 i el seu relat ha estat tractat de forma rigorosa i extraordinària per l'amic Antoni Salas Fuster. Manel Garcia amb aquesta entrega ens permet bussejar pels antecedents d'aquest club i ens convida a conèixer els clubs efímers que serviren de base a l'actual Balears. L'autor ens presenta el paisatge de l'organització de la primera etapa del futbol a les Illes Balears, la forma com esdevé esport de masses a Mallorca i com aquesta pràctica sobreviu a conjuntures històriques atractives com ara el període d'entreguerres, la Segona República, la Guerra Civil i la immediat postguerra. (P. F.)

**GHANIME RODRÍGUEZ,
ALBERT;
CAO COSTOYA DAVID**
*Antoni Giberger i el
liberalisme progressista
a Barcelona durant la
minoria d'edat d'Isabel
II. Barcelona: Quaderns
del Seminari d'Història
de Barcelona, 27, 2013*

L'obra se centra en la personalitat i l'acció política d'Antoni Giberger. Els autors ens situen a la Barcelona de 1836 a 1843 i ens proposen un recorregut pels espais invisibles de la política guiats per un dels seus protagonistes. La trajectòria de Giberger avui ens pot semblar novel·lesca, però és ben real i té un component dramàtic, d'aventures i desventures. Aquesta obra ens proporciona, també, l'epistolari del protagonista, un recull documental que ha fet possible la reconstrucció de fets que són objecte de debat historiogràfic.

En aquest escenari de confrontació amb el carlisme d'una banda, i de lluita entre el moderantisme i el liberalisme progressista de l'altra, la ciutat de Barcelona, que llavors s'obria a la industrialització i la modernitat, centra tot l'interès i el protagonisme. Els actes del drama històric que el lector pot seguir van des de la dictadura de Ramon de Meer a la consolidació de les llibertats durant el Trienni Esparterista. Entre els protagonistes hi apareix el mallorquí Guillem Oliver Salvà, batle de Barcelona el 1837, però l'illa –i més concretament el Castell de Bellver– apareix com a símbol de repressió, i allà hi van ser deportats destacats liberals principatins, com l'advocat Rafael Degollada.

Treu-li el suc a l'estiu
Gastronòmicament

aimprenta
by taller gràfic

*La teva impremta
online*

IMPRESSIÓ OFFSET · DIGITAL · GRAN FORMAT

Gremi Forners, 18 · Tel. 971 919 000
Fax 971 919 001 · 07009 Palma · Mallorca
www.aimprenta.com · info@aimprenta.com

www.aimprenta.com

Subscriu-t'hi!

Tenim la millor oferta de suplementos dels àmbits de l'educació, l'emprenedoria, la cultura...

Play

AraCiència

AraTú

AraEmprenem

AraCriatures

AraLlegim
